БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 61 (8587) | 1958 оной мартын 13, четверг | Сэн 20 мүнгэн

Николай Мамайн бригада абаһан уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэбэ

КРАСНОДОН, (Луганска область), мартын 11. (ТАСС). Донбассай № 2 «Северная» шахтын алдарта забойщик, Социалистическэ Ажалай Герой Николай Мамайн бригада түсэбһөө гадуур түрүүшын мянган тонно нүүрһэ малтан абажа, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа мартын 11-дэ болзорһоонь урид дүүргэбэ.

Хэрбээ январьда бригадын гэшүүн бүхэн даалгабариһаа гадуур дунда жэшээгээр 1,5 тонно нүүрһэ абадаг байгаа һаа, тэдэнэр мартда 3,8 тонно нүүрһэ гаргана. СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат нүхэр Мамай эдэ үдэрнүүдтэ 6,5 тонно нүүрһэ нэмэжэ үгэнэ. Энэнь абаһан уялгадань орходоо 2,5 дахин ехэ болоно.

Национальностьнуудай Соведтэ РСФСР-һээ һунгаха 24-дэхи Иркутска округ

ХҮНДЭТЭ КАНДИДАДТАЙ УУЛЗАЛГА

Ленинэй орденто оперо, балетэ театр соо хүнүүд ерэжэл, ерэжэл байгаа һэн. Тэдэнэй дунда промышленна предприятинуудай түлөөлэгшүүл, Иволгын, Тарбагатайн болон бусад аймагуудай түлөөлэгшэд бии. Эдэнэр һунгуулиин Иркутска 24-дэхи округһоо СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн нүхэр Михаил Алексеевич Ясновтой уулзалгаяа сугларба.

КПСС-эй Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр Ножкин һунгагшадай түлөөлэгшэдэй суглаа нээгээд, этигэмжэтэ нюур, Бурят-Монголой соёлые шэнжэлдэг институдэй научна хүдэлмэрилэгшэ нүхэр П. Санжиевта үгэ үгэбэ.

Депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн нүхэр М. А. Ясновой ажал-ябуулга тухай нүхэр Санжиев дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө. Нүхэр Яснов жиирэй хүдэлмэришэн ябаһаа гүрэнэй дээдын ажал-ябуулгада хүрэтэрөө ургаа. Манай Эхэ ороной түб хото Москва городой барилгада нүхэр Ясновой үүргэ гүйсэхэ. Энэ городые шэнэлэн барилгаха хэрэгтэ тон ехэ оролдолго гаргаа. Һүүлэй һунгалтаһаа хойшонхи 4 жэл соо Москва городто бодхоогдоһон барилга тоолохо болоо һаа, ехэ олон байха.

Бүхэли наһаараа ажалшадай тусада алба хэһэн нүхэр М. А. Ясновые депутадта кандидадаар дэбжүүлһэн округой һунгагшад найдабариемнай харюулжа шадаха гэжэ этигэнэ.

Һунгалтын үдэр—мартын 16-да коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй бата нэгэдэлэй түлөө, манай хүндэтэ кандидат нүхэр М. А. Ясновой түлөө дуугаа үгэхэеэ бүхы һунгагшадые нүхэр Санжиев уряалба.

—Гүрэнэй дээдэ засагай депутадта кандидадаар нүхэр М. А. Ясновые дэбжүүлхэ гэһэн дурадхалые паровозно депогой хүдэлмэришэдэй суглаан халуунаар дэмжээ һэн — гэжэ Улан-Удын паровозно депогой машинист нүхэр Павлушкин үгэеэ эхилбэ. Россиин Федерациин ажахы болон культура хүгжэн һалбаржа байна. Манай Улан-Удэдэшье электрын хүсөөр ябадаг паровозуудтай бии болохо саг холо бэшэ. Һунгалтын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ оролсоод, манай паровозно депогой машинистнууд Яковлев, Пивоваров болон бусад һайнаар хүдэлнэ. Манай кандидат нүхэр М. А. Ясновой түлөө дуугаа үгэхэдөө Эхэ оронойнгоо һалбаран мандахын түлөө дуугаа үгэхэ гээшэбди.

Республиканска больницын врач нүхэр Хомосова үгэ хэлэхэдээ ажалшадай элүүрые сахиха талаар хэгдэдэг ехэ хүдэлмэри тухай тогтоо.

—Һүүлэй жэлнүүдтэ республика дотор элүүрые сахиха эмхи зургаанууд олошорхо байна,—гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлнэ,—һүүлэй хоёр жэл соо Үдын урда бэедэ больницын городогой барилга дүүрэжэ байна. Элүүрые сахиха эмхи зургаанууд аймагуудташье олошорно. Дээдын засаг түрэдэ түлөөлхэеэ байгаа арадай кандидадуудай түлөө дуугаа үгэхэдөө ажалшадай элүүр энхэ байдалай түлөө дуугаа үгэхэбди гээд тэрэ үгэеэ дүүргэбэ.

Һунгуулиин Иркутска 24-дэхи округһоо кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн нүхэр М. А. Ясновой ажал-ябуулгын зам—манай ороной жиирэй хүнэй зам мүн гээд КПСС-эй Советскэ райкомой секретарь нүхэр **Бадмацыренов** хэлээ. Һүүлэй һунгалтаһаа хойшонхи 4 жэл соо советскэ районой хүгжэһэн тухай саашань нүхэр Бадмацыренов хэлэһэн байна.

Тарбагатайн аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн нүхэр **Курдюков** ажахынгаа хүгжэжэ байһан тухай хөөрэбэ. Манай колхоз,—гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлнэ,—гурбан жэлэй саада тээ миллионер болоһон юм. 1953 онһоо колхозоймнай олзо 2,6 дахин ехэ болоо. Ниитымнай мал һүрэг түргэнөөр үдэжэ байна. Хонидой тоо толгой олошороо. Мүн малай ашаг шэмэшье дээшэлнэ. Хэрбээ 1953 ондо үнеэн бүриһөө 790 литр һү һаажа байһан һаа, нёдондо—1450 литр һүн һаагдаа.

Мүнөө манай колхозой гэшүүд партиин ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоолые халуунаар угтаа. Хабарайнгаа тарилга болотор 620 мянган түхэригэй техникэ худалдажа абахаар шиидээбди.

БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр **В. Р. Филиппов** ажахы болон культураяа хүгжөөхэ талаар республикын ажалшадай табигдаад байһан зорилго тухайда тогтон хэлэбэ.

Һүүлээрнь депутадта кандидат нүхэр **М. А. Яснов** бүгэдэндэ халуунаар угтагдан, үгэ хэлээ.

Нүхэр М. А. Ясновой хэлэһэн үгэһөө

Нүхэдүүд! СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат болгохо намайе дэбжүүлһэн таанадтаа, таанараар дамжуулан Эрхүүгэй һунгуулиин округой бүхы һунгагшадта, Бурят-Монголой республикын бүхы һунгагшадта халуун баяр хүргэнэб.

Энэ үдэр олон хүн нам тухай маш һайхан үгэ хэлэбэ. Эдэниие тэрэ манай түрэл Коммунистическэ партида зорюулжа хэлэһэн үгэнүүд гэжэ тоолохо байнаб. Юуб гэхэдэ, би энэ партиин гэшүүн байнаб. Партимнай бүхы гэшүүдээ Эсэгэ орондо хизааргүй дуратай байхаар хүмүүжүүлдэг. Энээниие мэдэдэг тулада, арад зон партидаа, Эхэ орондоо хизааргүй дуратай байжа, харюусадаг юм.

Гүрэнэй засагай дээдэ зургаанай һунгалта бүхэн политическэ, ажалай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда үнгэрдэг байна. Парти, Советскэ правительствоёо тойрожо арад зоной батаар нэгэдэнхэй байһыень иимэ һунгалтанууд тодорхойлон гэршэлдэг. Мүнөө болохоёо байгаа һунгалтын онсо илгаань юуб гэхэдэ, партиин XX съездын шиидхэбэриие дүүргэхын түлөө бүгэдэарадай тэмсэлэй оршон байдалда болохоёо байна. СССР-эй Верховно Соведэй ойн баярай сесси дээрэ нүхэр Хрущевой хэһэн элидхэл соо табигдаһан ехэ зорилгые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө арад зон тэмсэжэ байна. Холын хараата энэ зорилго арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб соо, мүнөө жэлэй гүрэнэй бюджет дотор эли тодоор харуулагданхай. Арадай ажахын энэ жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэдээ, гол шухала экономическа зорилго — эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилгын хүн бүхэндэ хүртэсын талаар эгээл хүгжэнги капиталистическэ оронуудые хүсөөд, ахижа гараха зорилго бэелүүлхэ хэрэгтэ туһалха байнабди.

Манай ороной промышленность, түбхын түрүүн хүндэ индустри, гайхамшаг түргэнөөр хүгжэжэ байна. Промышленна продукци үйлэдбэрилгээр Советскэ Союзнай Европодо нэгэдэхи һуури, бүхы дэлхэй дээрэ хоёрдохи һуури эзэлнэ. 1913 онтой сасуулбал, промышленна продукци бүтээн гаргалга 33 процентээр ургаа.

Манай Коммунистическэ парти зорилго табяад лэ байдаг бэшэ, харин тэрэнээ дүүргэхэ зам заажа үгэдэг, тэрэниие бэелүүлхэ хүдэлмэри эмхидхэдэг гэжэ манай ороной 40 жэлэй түүхэ эли тодоор харуулна. Дотоодыншье, гадаадыншье политикын талаар Коммунистическэ парти ехэ ехэ хэмжээябуулга бэелүүлээ. Промышленность болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэг үндэһөөрөө хубилгагдаа.

Бурят-Монголой ажалшад партиин XX съездын шиидхэбэриие бэелүүлэн, арадайнгаа ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ горьтой амжалта туйлаа. Национальна сэсэн мэргэн политика бэелүүлһэнэй ашаар Бурят-Монголой республикын экономико үндэһөөрөө хубилаа. Эндэ томо промышленность байгуулагданхай. Хэрбээ революциин урда тээ республика дотор промышленна предприяти байгаагүй һаа, харин мүнөө машина бүтээлгын, ой модоной, шулуу нүүрһэнэй, эдеэ хоолой промышленность хүгжэжэ байна. 1940 онтой сасуулбал, бүхы продукци 2,5 дахин ехээр нэмээ. Совнархозой байгуулагдаһанһаа хойшо республикын промышленность улам һайнаар хүдэлдэг болобо. Январь, февраль һаранuудай түсэб 105 процент дүүргэгдээ. Республикын промышленностьда туйлагдаһан амжалта тухай хэлэхэ болоо һаа ехэ. Хэһэн, бүтээһэн юумээрээ һамаарха эрхэгүйбди. Үшөө бүтээгдээгүй юумэн олон.

Зүүн зүгэй, тэрэ тоодо БМАССР-эй экономикые түргэнөөр хүгжөөхэ зорилго парти, правительство табинхай. Энээнтэй хамта тон ойрын жэлнүүдтэ ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой. Урал, Сибириин, зүүн зүгэй районуудай капитальна барилгада РСФСР-эй бюджедэй 30 процентнь зорюулагдана. Ганса энээнһээ харахада, зүүн районуудай экономикые хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табигдана гэжэ ойлгомоор. Бурят-Монголдо промышленна томо томо предприятинууд шэнээр байгуулагдаха юм.

Бурят-Монголой ажалшад хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ хэрэгтэ мүн лэ ехэ амжалта туйлаа. 1953 онтой сасуулбал, республикын колхозууд болон совхозууд тарилгын талмайе 23 процентээр үргэдхөө. 1956 онһоо хойшо мяха абалга 10 процентээр, һү—34 процентээр, нооһо—25 процентээр нэмээ. Энэ яһала һайн үрэ дүн гээшэ. Маниие баясуулнашье. Теэд, энээгээр һанаагаа амаруулжа болохогүй.

Республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд бүри һайнаар ажалладаг болохо аабза гэжэ найдахыемни зүбшөөгыт. Партиин ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоол соо, мүн «Колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай» нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезис дотор хүдөө ажахые хүгжөөн дэбжээлгээр партиин хэһэн ехэ хүдэлмэриин дүн гаргагдаад, саашанхи гол зорилго табигданхай. МТС-үүдые хубилгаха гээшэ колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ шэнэ зам болоно. Партиин энэ хэмжээ-ябуулгые арад зон ехээр һайшаана.

СССР-эй Верховно Соведэй һүүлэй һунгалтаһаа хойшо манай орон дотор хүн зоной ажабайдалые һайжаруулха талаар ехэ хэмжээябуулганууд бэелүүлэгдэбэ.

Советскэ правительствомнай уласхоорондын байдалай талаар эб найрамдалай политика ябуулдаг. Уласхоорондын түгшүүрилтэ шанга байдалые һуларуулха, арадууд хоорондын эб найрамдал бүхэжүүлхэ, бэе бэедээ этигэлсэхэ, эбтэй этэйгээр зэргэ оршон байха политика Советскэ Союз ябуулдаг. Арсалдаата асуудалнуудые дайн сэрэгээр бэшэ, харин хэлсээ хэжэ шиидхэхэ ёһотой гэжэ бидэ тоолодогбди.

Атомна, водородно буу зэбсэггүй, тэдэниие бүтээдэггүй газарнуудтай байха тухай, Германиие нэгэдүүлхэ тухай, Корейн газарһаа гадаадын сэрэгүүдые гаргажа, энэ орониие эбэй ёһоор нэгэдүүлхэ тухай манай правительствын оруулһан дурадхалнууд, хэһэн мэдүүлгэнүүд эб найрамдалай түлөө совет арадай тэмсэжэ байдаг тухайдань эли тодоор гэршэлнэ. Уласхоорондын түгшүүрилтэ шанга байдалые һуларуулха асуудалаар Советскэ правительствын оруулһан дурадхалнууд НАТО-гэй гэшүүн оронуудта, мүн ООН-эй гэшүүн гүрэнүүдэй правительствонуудта эльгээгдэһэн байна. Советскэ Союз хүсэгүй һула байһан дээрэһээ уласхоорондын түгшүүрилтэ шанга байдалые һуларуулха гэжэ оролдоно бэшэ. Армиингаа, өөрынгөө хүсэндэ советскэ хүнүүд найдадаг.

Намайе СССР-эй Верховно Соведтэ кандидат болгон дэбжүүлжэ, ехээр найдаһанайтнай түлөө үнэн зүрхэнһөө үшөө дахин баясхалан хүргөөд, манай Коммунистическэ партиин хэрэгтэ, арадайнгаа аша туһын тулада бүхы хүсэ шадалаа, дүй дүршэлөө, эрдэм мэргэжэлээ зорюулхаб гэжэ найдуулхые зүбшөөгыт!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Эрхүүгэй 24-дэхи һунгуулиин округһоо дэбжүүлэгдэһэн нүхэр М. А. Яснов һунгагшадтай уулзалгын суглаан дээрэ үгэ хэлэжэ байна.

А. Истоминой фото.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абажа, гүрэндэ тушааха хэрэгтэ амжалта туйлаһанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Смоленскэ областиин** олон колхознигуудые, МТС, совхозой хүдэлмэрилэгшэдые, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые, партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай хүдэлмэрилэгшэдые орден, медальнуудаар шагнаа. Хамта дээрээ 2862 хүн шагнагдаһан байна.

Ленинэй орденоор 130 хүн, Ажалай Улаан Тугай орденоор 406 хүн, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор 730 хүн, «Ажалай габьяагай түлөө» медаляар 853 хүн, «Ажалда шалгарһанай түлөө» медаляар 743 хүн шагнагдаа.

Областиин хүдөө ажахын түрүүшүүл нүхэд В. И. Бабошкина, Л. И. Башмакова, С. И. Бизунов, В. А. Гепнер, И. А. Денисенков, С. М. Егоров, М. А. Егорова, А. К. Ильина, К. П. Савушкина, И. К. Слабковский болон Е. И. Шебалдова гэгшэд Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртөө.

* * *

Хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абажа, гүрэндэ тушааха хэрэгтэ амжалта туйлаһанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Свердловскэ** областиин 1473 колхознигые, МТС, совхозой хүдэлмэрилэгшэдые, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые, партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай хүдэлмэрилэгшэдые орден, медальнуудаар шагнаа.

Ленинэй орденоор 74 хүн шагнагдаа. Ажалай Улаан Тугай орденоор 150 хүн, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор 407 хүн, «Ажалай габьяагай түлөө» медаляар 431, «Ажалда шалгарһанай түлөө» медаляар 411 хүн шагнагдаба.

Һү, мяха ехээр абажа, хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ тушааха хэрэгтэ элитэ ехэ амжалта туйлаһанайнь түлөө нүхэд Е. Г. Бельковтэ, М. И. Козленкодэ, Е. А. Королевада, Е. В. Котиковада, А. Ф. Кротовада, М. С. Мавлютовада, С. А. Соседковто, П. А. Шабунинада, Г. Т. Щелоковто Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо.

* * *

Таряа, сахарай свёкло, мяха, һү болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые ехээр абажа, гүрэндэ тушаалгаар амжалта туйлаһанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Белгородско областиин** колхознигуудые, МТС, совхозой хүдэлмэрилэгшэдые, партийна, советскэ, комсомольско, хүдөө ажахын органуудай хүдэлмэрилэгшэдые орден, медальнуудаар шагнаа. Хамта дээрээ 2178 хүн шагнагдаба.

Ленинэй орденоор 133, Ажалай Улаан Тугай орденоор 351, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор 567, «Ажалай габьяагай түлөө» медаляар 568, «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар 559 хүн шагнагдаа.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ элитэ ехэ амжалта туйлаһанайнгаа, мүн хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр абаһанайнгаа түлөө нүхэд Н. В. Горобец, А. Т. Гурова, Д. М. Гусаков, П. Н. Колесников, С. П. Крячко, А. Д. Поздняков, Н. П. Простакова, Н. Р. Пяташова, И. Р. Руденко, Е. М. Секиркина, А. Т. Серых, Н. Н. Чефранов болон М. Г. Шевцова гэгшэд Социалистическэ Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Монголой Арадай Республикын Арадай Ехэ Хуралай делегаци СССР ерэхэнь

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй түрүүлэгшэнэр П. П. Лобанов В. Т. Лацис хоёр Монголой Арадай Республикын Арадай Ехэ Хуралай Түрүүлэгшэ Ч. Сурэнжавта иимэ удхатай бэшэг эльгээбэ:

Советскэ Союзай болон Монголой Арадай Республикын арадуудай ахадүү ёһоной таһаршагүй хани барисаае бүри хүгжөөн бэхижүүлхэ зорилгоор Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно Совет Монголой Арадай Республикын Арадай Ехэ Хуралай делегациие өөһэдтөө таарамжатай сагтаа Советскэ Союзда айлшалхыень урина.

Манай энэ уряал тушаа ямар шиидхэбэри абаһан тухайгаа, мүн Монголой Арадай Республикын Арадай Ехэ Хуралай делегациин СССР-тэ хэзээ айлшалха тухай мэдээсэбэлтнай СССР-эй Верховно Совет ехэ баясаха байна.

Ч. Сурэнжав гэгшэ П. П. Лобанов В. Т. Лацис хоёрто харюугай бэшэг эльгээхэдээ иигэжэ мэдээсээ:

МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай делегациие Советскэ Союз айлшаар эльгээгыт гэһэн ССР Союзай Верховно Соведэй уряалые МНР-эй Арадай Ехэ Хурал айхабтар хүндэгэйгөөр хүлеэжэ абаад, энэ уряалайнь түлөө гүнзэгы баясхалан хүргэнэ.

Арадай Ехэ Хуралай делегаци Танай орондо 1958 оной апрелиин хоёрдохи хахадта ошоод ерэхэ хүсэлэнтэй.

Манай делегациин энэ айлшалалга Монголой Арадай Республика Советскэ Союз хоёрой арадуудай ахадүүгэй ёһоной таһаршагүй хани барисаае хүгжөөн бэхижүүлхэ хэрэгтэ, мүн МНР СССР хоёрой парламентаринуудай бүри нягтаар харилсадаг болохо хэрэгтэнь туһа хүргэхэ бэзэ гэжэ МНР-эй Арадай Ехэ Хурал батаар найдана.

Хоёрдохи хэмэл одон дабшаһаар

Мартын 12-ой үглөөнэй 6 часта хоёрдохи хэмэл одон бүмбэрсэг дэлхэйе 1556 дахин тойрообо. (ТАСС).

КОЛХОЗНО БАЙГУУЛАЛТЫЕ СААШАДАНЬ ХҮГЖӨӨХЭ, МАШИННО-ТРАКТОРНА СТАНЦИНУУДЫ ХУБИЛГАХА ТУХАЙ АСУУДАЛЫЕ РЕСПУБЛИКА ДОТОРНАЙ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛГЭ БОЛОЖО БАЙНА

* *

Урма баярай оршон байдалда

ХОРИ. (Манай корреспондентһээ телефоноор абтаба). Мүнөө аймагай колхознигууд болон механизаторнууд «Колхозно байгуулалтые улам хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай» партиин Центральна Комитедэй Пленумэй тогтоолые угаа ехэ урма баярай оршон байдалда угтаад, зүбшэн хэлсэжэ байна. Зоной һанал бодол гансал энэ тогтоолоор эзэлэгдэнхэй.

Энэ түүхэтэ тогтоолые зүбшэн хэлсэхээ колхозуудай түрүүлэгшэнэр, партиина эхин организациин секретарьнууд, мүн МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, тракторна бригадын бригадирнууд аймагай центртэ суглараба. Энэ суглаанда промышленна предприяти, эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд байлсаа.

Партиин Хоринской аймкомой секретарь нүхэр Цыжипов ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоолой тон ехэ удхашанартай байһан тухай хэлээд, бухы хүдөөгэй ажалшадай энэ тогтоолоор урма зориг орожо, бүри эдэбхитэйгээр ажаллажа байһан тухай тогтон хэлэбэ. Тиигээд партиин һүүлэй үедэ гаргаһан хэмжээ-ябуулгануудай ашаар аймагайнгаа колхозуудай экономическа талаараа ехээр хүгжэһэниие жэшээ баримтанууд дээрэ харуулба.

— Манай аймагай колхозууд бултаа 1959 оной 1-дэхи, 2-дохи кварталда хүрэтэр МТС-һээ өөһэдтөө хэрэгтэй машина зэмсэгүүдые худалдан абаха аргатай. Олонхи колхозууднай мүнөөшье жэлдэ трактор, машинануудые худалдан абаха — гэжэ нүхэр Цыжипов мэдүүлбэ.

Удаань аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Рудаков иигэжэ хэлэбэ:

— Нэгэ газарта хоёр эзэнэй байха ушар усадхагдахань. Энэ түүхэтэ тогтоол халаа эгээл хаһа саг соогоо абтаһан, холын хараата документ гээшэ. Энэ тогтоолой бэелүүлэгдэхэдэ колхозууднай хүсэ зөөрисэ алмажа, гамтайгаар гаргашалдаг болохо.

Манай колхозууд хэрэгтэй трактор, машинануудые худалдан абаха аргатай болоо. Юундэб гэхэдэ, экономическа талаараа һайса хүгжөө. Жэшээлхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ, «Улаан-Одон», «Коммунизм» колхозууд гансахан жэл соо мүнгэн олзо доходоо 524306 мянган түхэригөөр дээшэлүүлбэ,—гэжэ нүхэр Рудаков хэлээ.

Һүүлээрнь үгэ абаһан «Улаан-Одон» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Цыбикжапов «Колхозно байгуулалтые улам хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай» партиин ЦК-гэй Пленумэй энэ тогтоолые үргэн нииттэ колхознигуудайнгаа һайшаан угтаад, политическэ эдэбхиин оршон байдалда зүбшэн хэлсэжэ байһан тухайнь сугларагшадта хөөрэбэ.

— Энэ хэмжээ-ябуулга хаһа саг соогоо абтаба,—гэжэ нүхэр Цыбикжапов хэлээд, — энэ тогтоолые бодото дээрэнь бэелүүлхэдэ хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудые тодорхойлон ашаглаха, ниитынгээ ажахые улам саашадань хүгжөөхэ байнабди. Трактор, машинанууд колхозой болоходоо дүүрэн хүсэөрөө, зүбөөр ашаглагдаха аргатай болоно бшуу. Тиимэһээ манай колхозой гэшүүд энэ тогтоолые һайса зүбшэн хэлсэжэ, арга боломжоёо тооложо үзөөд, мүнөө жэлдэ «ДТ-54» маркын 4 трактор, «Беларусь» маркын 2 трактор, мүн хэрэгтэй бусад хүдөө ажахын машина зэмсэгүүдые абахаар шиидэбэ. Эдэ бүгэдые худалдажа абахадамнай, багсааха 400 мянган түхэриг гаргашалагдаха болоно. Харин энэ жэлэймнай олзо миллион хахад түхэриг болоо. Тиигээд материально-техническэ база бии болгохо, мүн кадрнууд тушаа асуудалые һаядаа шиидхэхэмнай,—гэжэ мэдүүлбэ.

— Энэ тогтоолые бэелүүлхэдээ бухы арга боломжоёо һайса тооложо үзэхэ хэрэгтэй. Өөһэдөө машина техникэтэй болоод байхада абаһан продукциимнай үнэ сэн нилээдгүй химдарха байһаниинь лабтай,—гэжэ XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Кирюхин хэлэв.

Тиигээд нүхэр Кирюхин колхозуудые элдэб зүйлөөр, машина техникые заһабарилхада хэрэгтэй частьнуудаар хангалтые саашадань һайжаруулха, горючи болон тоһодохо материал зөөлгые гүримшуулха гэжэ дурадхаба. Үнэхөөрөөшье, мүнөө колхозууд элдэб зүйлэй хэрэгсэлнүүдые хэдэн газарһаа ошожо абадаг. Жэшээнь, сельхозснаб, райсоюз, МТС болон Улан-Үдын хангалгын элдэб организацинууд ошожо, хэрэгтэй зүйлнүүдые бэдэрэлгээр хамаг сагаа барадаг байна.

— Манай колхоз 1959 оной түрүүшын кварталай дүүрэтэр хэрэгтэй трактор, комбайн болон бусад машинануудые бултыень худалдан абаха юм,— гэжэ сугларагшадта нүхэр Кирюхин хөөрэбэ.

Колхозуудые нэгэл газарһаа хангадаг болохо тухай «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Борисов хэлээд, иигэжэ мэдүүлбэ:

— Һая гараһан тогтоол хаһа саг соогоо абтаа гээшэ. Манай колхоз энэ бэеэрээ арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, хэрэгтэй бухы трактор, машинануудые худалдан абахань.

— Манай механизаторнууд партиин ЦК-гэй февральска Пленумэй түүхэтэ тогтоолые бүримүүһэн һайшааха зуураа, колхозуудай бүрин эрхэтэ гэшүүд болохо колхознигуудтаа хамта энэ тогтоолые бэелүүлхэеэ бэлэн,—гэжэ Хорини МТС-эй главна инженер нүхэр Базаржапов хэлэбэ. Иигээд зарим бага колхозуудые нэгэдүүлхэ һаа, һайн байгаа.

Мүн Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Баянов, партиин обкомой гэшүүн нүхэр Матвеев болон бусад үгэ хэлээ.

Аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Рудаковой хүтэлбэрээр, трактор, машинануудые худалдан абалга эмхидхэжэ, мүн үнэ сэнгыень тооложо гаргаха тухай экономическа комисси МТС-эй мэргэжэлтэд болон партиина хүтэлбэрилэгшэдһээ байгуулагдаа. Мүнөө энэ тогтоолые зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулагдаһан хамтын суглаанууд аймагай колхозуудта, МТС-тэ боложо захалаа.

Ц. Дандаров.

Сэлэнгын МТС-эй механизаторнууд КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоолые үнэн сэдьхэлһээ һайшаан дэмжэжэ, эдэ үдэрнүүдтэ түрэл колхозоо ошожо, габшагайгаар хүдэлжэ эхилээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тракторист Николай Ринчиновэй звено түрэл Сталинай нэрэмжэтэ колхоздоо аргал шабхэ сабшаһан, поли дээрэ зөөжэ байна.

А. Борисовай фото.

Энэ гэһээр абахамнай

Гушаад жэлэй саада тээ үргэн сагаан Сэлэнгын Тохой нютагта эгээл түрүүшын хамтын ажал эмхидхэгдээ һэн. Тэрэ гэһээр манай Сталинай нэрэмжэтэ колхоз түрэл Коммунистическэ партиингаа үдэр бүринэн сэсэн мэргэн хүтэлбэриин, бодото туһаламжын ашаар мүнөө болотор үргэн хүгжэжэ, үрэжэлтэй һайн газар тариалангаар элбэг, ашаг шэмэ ехэтэй адуу малаар баян, хүсэ ехэтэ оньһото машина техникээр зэбсэгжэнхэй, эрдэм мэргэжэл түгэлдэр ажалша малшадаар олон, нилээд хүгжэнги ажахытай, республикингаа томохон колхозуудай нэгэниинь болонхой.

Мүнөө колхозуудые улам саашадань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха, тэдэнэй машина техникэ колхозуудта худалдаха тухай партиин ЦК-гэй Пленумэй түүхэтэ тогтоолые манай колхознигууд тон халуунаар һайшаан угтаа. Партиин хараалһан хэмжээ-ябуулганууд колхозой ажахын улам хүсэтэйгөөр үргэн һалбархаа, хүдөө ажахын продукциинуудые бүри ехээр абадаг болохо хэрэгтэмнай тон ехэ үүргэ дүүргэхэ байһыень бухы ажалшаднай һайса мэдэнэ. Тиигэдшье һүүлэй үедэ МТС колхоз хоёрой хоорондохи харилсаан колхозой саашадаа хүгжэхэ хэрэгтэ зарим тэды һаад хэдэг болоо һэн. Тэндэһээ гарадаг дутагдалнууд болон шиидхэгдээгүй асуудалнууд тухай хэлэлтэгүй.

Тиимэһээ «мүнөө энэ гэһээр хэрэгтэй бухы машина техникэ Сэлэнгын МТС-һээ тушааха абаад, хабарай тарилга өөһэдынгөө хүсөөр хэжэ, ороһо тарианай, үбһэ ногооной үндэр ургасын түлөө эрид шууд тэмсэжэ, бодото ажалаараа партиингаа анхаралда харюусая» гэжэ колхознигууднай бүгэдөөрөө дурадхана. Энэнь тон зүб, юуб гэхэдэ, энээниие бэелүүлхэ арга боломжо манда гүйсэд бии.

Үнгэрэгшэ жэлдэ колхозоймнай ажахыһаа 3 миллион 400 гара мянган түхэригэй олзо доход оруулагдаа. Мүн хубаагдахагүй мүнгэн зөөримнайшье ехэ болонхой. Тиимэһээ мэнэ гэһээр МТС-һээ 20 трактор, мүн бусад хэрэгтэй машина зэмсэг тушаажа абаха, тэдэнэйнгээ бухы түлөөһэнэй 25 процентые байгша ондо оруулаад, үлөөшынь ойрын 4—5 жэлэй туршада гүрэнтээ сүм тоосохо гэжэ шиидээбди. Тэдэнэй тоодо «ДТ-54» маркын 15 трактор, 6—7 «Беларусь» трактор гэхэ мэтэ абтаха юм. Даб дээрэ тооложо үзэхэдэ, эдэ бүгэдые худалдажа абахын тулада 500 мянган түхэригэй мүнгэн зөөри гаргашалха болонобди. Тиихэдэ урда жэлнүүдтэ колхозоймнай тариалан дээрэ Сэлэнгын МТС-эй 30 гаран трактор болон бусад машина техникэ хүдэлдэг байгаа. Тракторна хүдэлмэриин (зөөлэн хахалалгын) түлөө МТС-тэ жэлдээ 650—680 мянган түхэригэй натуроплатээр түлэдэг һэмди. Хэрбээ саашадаа, МТС-эй 30-аад тракторай оронда өөһэдынгөө 22—25 трактор дүүрэн хүсөөрнь хүдэлгэжэ, ажалыень зүбөөр эмхидхэд байбал, колхоздо һурагүй ехэ ашаг үрэ гарахаа байха бшуу. Гадна, МТС-тэ түлөөһэ үгэхээ болиходоо, мүнгэн зөөри ехээр алмадаха, олзо доходнай дээшэлхэ байна. Тиигэжэ байгша ондо ажахынгаа олзо доход 4,5—5 миллион түхэригтэ хүргэхэ, мүн бухы тариалангай газарай га бүриһөө дунда зэргээр 9 центнерһээ бага бэшэ орсоһо таринаай ургаса абахаар хараалагдана.

МТС-һээ машина техникэ худалдажа абаад, тэрэнээ зүбөөр, хүсэд дүүрэн ашаглаха аргатайбди. Жэшээлхэдэ, мүнөө дээрээ трактор, машинын бага зэргын заһабари автомашинынгаа гаражда хэхэбди. Тэндэмнай токарна, үрэмдэхэ станок, зайн галаар гагнуур хэхэ гэхэ мэтэн түхеэрэлгэ бии. Гадна, трактор, машинаяа хүдэлгэхэ мэргэжэлшадабаритай механизаторнуудшье олон. Колхозоймнай гэшүүд байһан 52 механизатор мүнөө МТС-тэ ажаллана, тэдэнэр бултадаа колхоздоо ерэжэ хүдэлхөөр бэлэн. Тэдэнэртэ ажалайнь түлөөһэ МТС-тэ абадагһаань бага бэшые түлэхэбди. Жэшээлхэдэ, мүнөө жэлдэ колхознигуудай ажалта үдэр бүхэндэ 7—8 түхэриг хубаахаар хараалнабди. Тиимэһээ механизаторнуудшье таргатахагүй байха. Мүн байгша ондо механизаторнуудай ажалта үдэр гаргахадаа, ороһо таринаай ургасын хэр зэргэ дээшэлһэниие харалсажа, һайнаар урмашуулхабди.

Гэхэтэй хамта, колхозуудые трактор, машинада хэрэгтэй частяар хангахадаа узел узелаарнь үгэбэлынь һайн һэн гэжэ һанагдана.

Д. Очиров, колхозой бухгалтер.

*

ТРАКТОРНО-КОМПЛЕКСНО БРИГАДАНУУДЫЕ ЭМХИДХЭНЭ

Манай Обоон-Үзэрэй комп... бригадыхид «Колхозно бай... лалтые улам саашадань хүг... МТС-үүдые хубилгаха» ... КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй ... лые угаа ехээр һайшаана. ... бригадын суглаан боложо, ... колхознигууд өөһэдынгөө һа... бодол тухай хөөрэлдэхэн ...

Хүдөө ажахые эрид түрг... хүгжөөхэ тухай 1953 онд... КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй ... тэ тогтоолһоо хойшо ... жэл үнгэрөө. Энэ үедэ ... хозуудай ажабайдалда ... хубилалта болоо. Манай Ле... нэрэмжэтэ колхозой гэшүү... граничнаа МТС-эй механ... нуудтай хамта 2000 гектар ... боро газар элдүүрилээ. Жэл... таряа талханай баян ургас... тана. Малһаа ашаг шэмэ ... ехээр абтадаг болоо. Хэрбээ ... ондо үнеэн бүриһөө 450 лит... һаагдаа һаа, 1957 ондо 1650 ... һаагдаба. Хонин ажалһаа үнг... жэлдэ 1 миллион 200 мянга... хэриг олзо абаабди.

МТС-үүдые хубилгаха, тэ... техникые колхозуудта худа... асуудал ажабайдалаар элир... дорхойлогдоо. Бригадын хүт... рилгые бэхижүүлхын тулаа ... ондоо гурбадахи компле... бригадын ородо тракторно-та... жалай бригада эмхидхэхэ ... шаһан байнабди. Тэрэнэй бри... раар тракторна бригадын бри... М. Перевалов томилогдоһон ... гаа. Тэрэд тэрэ бригадымнай б... дир хоёр тэ — МТС-эй дире... колхозой правлениидэ мэдэлтэ... гаа. Правлениидэ телефоноор м... нүүдые үгөөд лэ, өөрөө удаа... та үзэгдэдэггүй байһан юм. ... нэгэн шухала асуудал хэлсэ... лоо һаа, бригадирнай олдоо... һэн.

КПСС-эй ЦК-гэй нэгэдэхи ... ретарь нүхэр Н. С. Хрущевой ... хэлэй тезисүүд соо колхоз... тракторно-таряан ажалай бри... эмхидхэхэ тухай хэлэгдэнэ. ... тон зүб. Колхозууд өөрын те... тэй болоходоо тиимэ бригад... дые эмхидхэхэдэнь таарам... байха гээшэ. Ажалаа һайнаар ... но бригадын бригадирта мэдэ... байхадаа таараха. Тэрэнэй б... бригадын хүтэлбэрилгэ гүри... лагдаха, ажалай эмхидхэл һа... ха, техникэ зүбөөр ашаглаг... дамжаггүй. Мүн хүдөө ажахы... дуктнуудай өөрын үнэ сэн хим...

Манай гурбадахи компле... бригадада 5 трактор, 3 ко... хэрэгтэй. Тэрэ техникые хэрэгтэ... шадаха дүй дүршэлтэй механ... торнууд бии.

Б. Мункуев, Кяхтын айма... Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз... гурбадахи комплексно бри...

„ТҮРЭЛ КОЛХОЗДОО ОШОХООР БЭЛЭНБИ"

Һөөг бургааһанай саанаһаа «ДТ-54» маркын трактор хүнхинэһөөр гаража ерэбэ. Хойнонь шагтагалаатай мантагар гэгшын модон шарга нугарһан тээшэнь годирно.

Энэмнай Ждановай нэрэмжэтэ колхозой гүүртэ, отарануудта үбһэ тэжээлыень зөөжэ үгэдэг Бичурын МТС-эй тракторист Ринчин-Доржо Раднаевай агрегадайхид ажалдаа гаража ябана. Нэгэ сомоое гансата ашаад ябашаха гээшэ тиимэшье хүнгэн хэрэг бэшэл даа. Эндэл шамбай шииранг асалаашад, дүршэлтэй бэрхэ тракторист хэрэгтэй бшуу. Энэ агрегадта тиимэл хүнүүд хүдэлмэрилнэ.

Үбэлэй янгинама хүйтэн үдэрнүүдтэ 15—20 километрын газарһаа үбһэ тэжээл зөөхэһөө гадна, агрегадайхид: Б. Цаденов, Ц. Гомбоев, Б-Н. Санжиев болон бусад малшадта али болохоор туһалжа байдаг юм. Мүн тракторайнгаа миин байхагүйн тула оролдожо байдаг.

Үни удаан саг соо трактористаар ажаллажа, нилээд дүй дүршэлтэй болоһон Ринчин-Доржо Дабаевич колхозой адуу малаа тобир таргаар үбэлжүүлхэ хэрэгтэнь хоёрдохи жэлээ туһалжа байна. Тракторист Раднаев гансашье үбһэ тэжээл зөөлгэ дээрэ шалгардаг бэшэ, мүн үнгэрһэн хабарай тарилгын, үбһэ хуряалгын үедэ һайнаар хүдэлөө һэн.

—Хонидоймнай түлэг хурьгалха байха үедэ Ринчин-Доржолэймнай зөөжэ, һайса туһалаа,—гэжэ хонишон Бадмажап Сомонов урматайгаар хэлэнэ.

Мүнөө партиин ЦК-гэй февральска Пленумэй түүхэтэ тогтоолтой Ринчин-Доржо Дабаевич танилсаад байхадаа, хүдөө машинынгаа жолоое ажалхаар бэлэмби, гэжэ урма зоригтойгоор адхаба.

— Партиингаа тогтоолые тон ехээр һайшаанаб. Даажа абаһан трактораа жолоодон, түрэл колхоздоо ерэжэ ажаллахаар бэлэмби,—гэжэ нүхэр Раднаев мэдүүлээ.

Ж. Санжиев.

Трактор, машинануудые колхозууд абажа эхилбэ

БИЧУРА

«Колхозно байгуулалтые улам саашадань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай» КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоол эндэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байна. Энэ асуудалаар колхозууд болон МТС-үүдтэ хүтэлбэрилэгшэдэй аймагай зүблөөн болоо. Аймагай гурбан МТС-тэ механизаторнуудай суглаан боложо, тэндэ партиин ЦК-гэй тогтоол ехээр һайшаагдаба.

Эдэ үдэрнүүдтэ трактор, машинануудые худалдан абаха гэжэ шиидэһэн колхозуудта МТС-үүд техникэ тушаан үгэжэ эхилээ. Эгээн түрүүлэн «Защита мира» колхоз трактор, машинануудые абаха документнүүдые МТС-тэй бүрин баталаад, техникээ абажа байна. Энэ колхоз бүхэлдөө 600 мянган түхэригтэ трактор, машинануудые абаад, тэрэнэй 3—4 жэлэй туршада һубарюулжа түлэхэ юм.

Мүнөө МТС бүхэндэ түсхай комиссинууд эмхидхэгдээд, колхозуудта машина техникээ тушааһаар бэлдэжэ байнхай.

КАБАНСК

КПСС-эй Центральна Комитедэй февральска Пленумэй тогтоол хаа хаанагүй зүбшэн хэлсэгдэжэ, бүрин дэмжэгдэжэ байна. Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудай гэшүүд хэрэгтэй болохо бухы техникые худалдан абаха, тэрэнэй сэнгые хоёр жэлэй туршада түлэжэ дүүргэхэ шиидхэбэри гаргаа.

Үсэглэлдэр Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо МТС бухы трактор, машинануудые тушааха үгөөд, мүнөөдэр Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо тушааха эхилээ.

Колхозууд техникээ тушаажа абаад, тракторно-таряан ажалай бригадануудые эмхидхэхэ гэжэ шиидээ. Колхоз бүридэ үгтэхэ трактор, машинануудай үнэ сэнгыень тодорхойлохо комисси хүдэлжэ, тэрэ үүргээр бэлдэжэ байна.

Суглаанууд боложо, КПСС-эй Центральна Комитедэй февральска Пленумэй тогтоолые зүбшэн хэлсээд, тэрэниие бүримүүһэн һайшааба.

Эндэхи Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз үнлэнь гурбан жэлэй туршада түлэхөөр өөртөө хэрэгтэй бухы трактор, машинануудые абаха гэжэ шиидэбэ, аймаг соогоо түрүүлэн тракторнуудаа тушаан абажа байна. Мүн «3-я пятилетка», XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд абаһан техникынгээ үние энэ жэлдэнь түлэжэ дүүргэхэ гэжэ тогтоогоод, трактор, машинануудаа тушаажа абахаа байна.

ИВОЛГА

Аймагай МТС-үүдтэ, колхозуудай бригадануудта хамтын

«Коминтерн» колхоз Иволгынгаа МТС һээ 500 мянга шахуу түхэригтэ хүдөө ажахын техникэ худалдажа абаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Абтаһан тракторнууд сеялкэ, плугуудые шарээд, колхоз тээшээ ошожо ябана. Е. Ринчиновагай зураг.

Байгша оной мартын 25 бо... аймагай колхозууд трактор, ма... нануудаа абажа дүүргэхэ ю... тушааажа абаһан техникэеэ, мүн ... машина болон бусад түхеэрэлг... эдэ зүбөөр ашаглахын түлөө ... хоздоо нэгэ һайн механигтай ... гэжэ колхознигууд суглаан д... дурадхаһан байна. «Улаан Ор... колхозой гэшүүд механизатор... дохи орлогшоор инженер-мех... хүние һунгаха гэжэ шиидэ...

БАЙКАЛО-КУДАРА

Аймагай бухы колхозууд... лаан боложо, партиин Центра... Комитедэй тогтоолые һай... дэмжэбэ. Ленинэй, Калинина... рэмжэтэ колхозууд өөһэдтөө ... тэй трактор, машинануудаа ... жэ абаха. Тэрэнэйнгээ түлө... тээ хоёр жэлэй туршада ... юм.

ЗЭДЭ

XX партсъездын нэрэмж... колхоз гүрэнһөө, нэгэшье ... зөөлэгэр абангүй, хэрэгтэй бухы ... никэеэ энэ жэлдэ абажа, тэрэ... гээ түлөө ойрын хоёр жэлдэ ... гэжэ шиидэнхэй.

Колхозуудта трактор, маши... нуудые мүнөө хүдэлжэ байһан ... плекснэ бригаданууд үгэ... гадирайнь орлогшоор тракт... бригадын бригадирнуудые ... гэлсэд байна. Гадна, томо к... зууд инженер-механигуудтай ... гэжэ тогтоогоод.

Л. Макаров.

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

Түрэлхи хэлэн дээрэ ...госотой һайнаар бэшэхэ

...д зоной дунда хүмүүжүүлгын ...мэри һулаар ябуулагдана ...тэмдэглээд, бурядууд, эвенк... түрэлхи хэлэн дээрэнь хөө...е, лекци хэхэ тушаа онсо ...ал табиха гэжэ Бурят-Монго...Х областной партийна конфе...н тэмдэглэһэн байна. Энэ ...рние бэелүүлэн хэдэн ...ай газетэнүүд һүүлэй үе... ...алшадай бэшэгүүдые, статья... болон элдэб корреспонденци... ...е түрэлхи бурят хэлэн дээрээ ... хэблэдэг боложо байнхай.

...СС-эй Зэдын айкомой, ажал... ...й депутадуудай аймагай Сове... ...рган болохо «Джидинский кол...» газетэ 1958 оной гараһаар ...хи хэлэн дээрээ түрүү дүй дур... ...хай статьянуудые, ажалша... ...эшэгүүдые зарим тэды хэб... болоо.

...жи Банзаровай нэрэмжэтэ ...зой хонишон Р. Цыреновэй ...нэр хурьгадые яажа харууһал...ан» гэһэн статья авторайнь ...зурагтайгаар түрүү бэшэгэй ...о тус газетын февралиин 20-...омерто хэблэгдэһэн байна. Тү... хонишон Цыренов өөрынгөө ...уршэл тухай, зуун эхэ хонин ...е 160 хурьга 1958 ондо аба... гарзагүйгөөр түлжүүлхэ гэһэн ...яа дүүргэхын тулада дааһан ...нгаа хонишодой ямараар хү...э байһан тушаа нигэжэ бэшэ-

«...510 эхэ хонидоймнай 432-...нь мүнөө хурьгалаад байна. Хурьгадаа кошарно-базова ар...аар, нэгэшье гарзагүйгөөр түл...үүлжэ байнабди. Хурьгалһан ...нидоо һайнаар эдеэлүүл...э хэрэгтэ ехэ анхарал хандуул...гбди. Хонин бүридэ 1,4 кило...рамм үбһэ, 300 грамм овёс, 3 килограмм кукурузна силос мү...өө үгэнэбди...» Хониной хурь...яа ойртоһоние хайшан гээд ...адаг тухайгаа, хурьгадые ...ан сагһаань хойшо ехэ болото... яажа эдеэлүүлдэг, харууһал...ухайгаа саашань хонишон Цы...е бэшэнэ. Бурядаар бэшэгдэ... ...үрүү хонишоной энэ статьяе ... хонишод-бурядууд уншаха...энһээ олон юумэ һургаал ...жо абахань дамжаггүй.

...шон Цыреновэй статьяһаа ... тус газетын энэ номерто он...эр ехэхэн статья бурят хэлэн ... хэблэгдэһэн байгаа. Нэгэ... худөө бэшэгшэдтэ зорюулаг... бэшэһэн редакционно статья, ...нь «Сабшалан һайжаруулга... ...арал ехээр хандуулха» гэһэн ...маевай статья. Эдэ хоёр ста... ...ун лэ шухала асуудалнуу... яһала һайнаар саг соогоо бэ...нхэй.

... газетын февралиин 16-да хэб...эн Ц. Намдаковой «Борьёо...совхоздо» гэһэн тобшо һонин ...игэжэ бэшэгдэнэ:

«...һүүлшын 4 жэлэй туршада ...совхозой центральна һуурин ...болон фермэнүүд дээгүүр олон ...энэ барилганууд бодхоогдоо. ...Тэдэнэй тоодо долоон жэлэй һургуули, 10 оротой больница, медицинскэ 2 пункт, 3 клуб, улаан булан, 3 бани, хүдэлмэришэнэй столово, почто гэхэ мэтэ баригдажа нээгдээ...».

Энэ мэтэшэлэн «Джидинский колхозник» газетэ номер бүхэндөө шахуу статьянуудые, бэшэгүүдые түрэлхи хэлэн дээрээ хэблэнэ. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон Цыденжап Гынценов, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Ц. Х. Ванданова өөһэдынгөө түрүү дүй дүршэл тухай, абаһан уялгаяа хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухайгаа бэшэнэ. Агитаторнуудай, культбазануудай хүдэлмэри тухай Кировэй, XX партсъездын нэрэмжэтэ, «Эрдэм» болон бусад колхозуудһаа хүдөө бэшэгшэд, колхознигууд бэшэнэ. Малай үбэлжэлгын хангалтагүй ябажа байһые шүүмжэлһэн, мүн бусад хэдэн бэшэгүүд түрэлхи хэлэн дээрэ хэблэгдээ.

Партиин Кударын айкомой, ажалшадай депутадуудай аймагай Советэй орган болохо «Кударинский колхозник» газетэ бурят колхозой, тосхоной ажабайдал, хүгжэлтэ тухайнь бэшэхэдээ материалнуудаа түрэлхи хэлэн дээрэнь толилхо гэжэ оролдоно. «Кударинский колхозник» хэмжүүрээрээ багахан газетэ байбашье һаа, статьянуудые түрэлхи бурят хэлэн дээрэ толилхые оролдоно.

Һүүлэй жэлнүүдтэ бурят хэлэн дээрэ бэшэгүүд, статьянуудые огто толилхоёо болишоһон Иволгын, Баргажанай, Кяхтын аймагуудай газетэнүүд энэ алдуугаа удаанааршье һаа, заһажа эхилээ. Бурядаар бэшэгдэһэн статьянууд үсөөншье һаа, эдэ газетэнүүдтэ һаянай гарадаг болонхой.

Тиихэдэ **«Кижингинский колхозник»** газетэдэ бурядаар бэшэгдэһэн статьянууд, бэшэгүүд яһала гарана. Энэнь һайшаалтай. Зүгөөр, бурядаар бэшэгдэһэн статьянууд соо үзэгэй алдуунууд олон, зарим мэдүүлэлнүүдынь ойлгосогүй, орёо. Тус газетын энэ оной февралиин 23-най номерто «Үнеэн бүриһөө һаагдаха һүеэ 500 литрһээ доошо бэшээр ехэдхэе» гэһэн редакционно статья хэблэгдээ. Тэрэ статья соо түрүүшын мэдүүлэлһээ эхилээд ойлгосогүй юумэнүүд олон. «Солоомо заб һарилха», «...жэлэй эхинһээ хойшо үнгэрһэн жэлһээ энэ үеынхидэ орходоо...», «...Нэрэтэй түүрэтэйгөөр» гэхэ мэтэ ойлгосогүй үгэнүүд бии. Үзэгэйшье алдуунууд тэрэ статья соо олон.

Заиграйн, Мухаршэбэрэй, Ториин аймагуудай газетэнүүд бурят хэлэн дээрэ статья, корреспонденцинүүдые оройдоошье хэблэнэгүй. Үргэн ниитэ ажалшадтай, колхознигуудтай холбоо барисаагаа улам бэхижүүлхын, тэдэнэй дунда ябуулдаг политическэ болон эмхидхэлэй хүдэлмэриие улам һайн, бүри нүлөөтэй болгохын тула аймагуудай газетэнүүд нютаг зонойнгоо түрэлхи хэлэн дээрэ удха һайнтай, ойлгосотойгоор бэшэһэн статьянуудые бүри олоор хэблэдэг болохо зэргэтэй.

Һунгалтаһаа һунгалта хүрэтэр

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ КУЛЬТУРЫН ХҮГЖЭЛТЭ

«Совет эрдэм ухаанай, литературын, искусствын, арадай гэгээрэлэй хүгжэлтэ тухай, арад зоной гэгээрэл болбосоролой саашадаа дээшэлхэ тухай, совет хүнэй алдар солын дээшэлхэ тухай Коммунистическэ парти саашадаа таһалгаряагүй оролдолго гаргаха байна».
(КПСС-эй ЦК-гэй хандаһан Хандалгаһаа).

Бурят-монгол арад Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро агуухэ ород арадай ахадүүгэй туһаламжаар ажахыгаа хурдан түргэнөөр хүгжөөжэ, удхаараа социалистическэ, формоороо национальна соёл культура байгуулба.

Советскэ засагай жэлнүүдэй үедэ манай орондо культурна революци болоһониинь мэдээжэ. Бурят-Монголнай бүхыдөө бэшэг мэдэхэ зонтой республика болоо. Хэрбээ урдань, хаанта засагай үедэ бурят тосхонуудта ном бэшэгтэй тон үсөөн хүн байдаг һаа, мүнөө бултадаа үзэг бэшэг мэдэхэ болонхой. Тэрээнһээ байтагай һүүлшын жэлнүүдтэ һургуулида ябагшад барандаа арбадахи класс дүүргэнэ. Эдэ бүгэдые иимэ тоонууд гэршэлнэ. Хэрбээ СССР-эй Верховно Советтэ эгээ һүүлдэ болоһон һунгалтын үедэ—1954 ондо манай республикын ниитэ һуралсалай һургуулинуудта 87743 хүн һуража байһан һаа, 1957 ондо бүри олон хүн һуралсаа. 1954 ондо 1568 хүн арбан класс дүүргээ һаа, 1957 ондо 2892 хүн дүүргээ.

Ниитэ һуралсалай үргэнөөр хүгжэхэтэй хамта манай республикада тусхай һургуулинууд олошорно. Мүнөө манайда хоёр дээдэ һургуули, арба гаран тусхай дунда һургуули бии. Багшанарай, зооветеринарна институдуудта хэдэн мянгаад студентнүүд һурана. Тэдэ институдуудые жэл бүри хэдэн зуугаад хүн дүүргэжэ, мэргэжэлтэй багшанар, зоотехнигүүд, ветеринарна врачууд, агрономууд болоод гарана.

Тусхай дунда һургуулинуудта мүн лэ олон мянган студентнүүд һуралсажа байдаг. 1957 ондо тэдэ һургуулинуудые 1280 гаран залуу мэргэжэлтэд дүүргэжэ гараба.

Урдань гээгдэнги байһан Бурят-Монголдо Коммунистическэ партиин анхарал оролдолгын ашаар мүнөө эрдэм ухаан һалбаран дэлгэрбэ. Республикадамнай соёл культурые шэнжэлхэ научно-шэнжэлэлгын институт, хэдэн научна шэнжэлэлгын болон туршалгын станцинууд бии юм. Тэдэнэр шэнжэлэлгын ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Бурят арадай дундаһаа совет засагай үедэ хэдэн олон эрдэмтэд ургажа гараба.

Совет засагай үедэ Бурят-Монголдо өөрын национальна социалистическэ интеллигенци бии болоо. Бурят зоной дундаһаа гараһан хэдэ мянган багшанар, инженернүүд, врачууд, агрономууд, зоотехнигүүд, артистнар болон бусад оло янзын мэргэжэлтэд республикын предприяти, МТС, колхоз, совхоз, һургуулинууд болон эмхи зургаануудта хүдэлмэрилнэ.

Манай парти, правительствын анхаралай ашаар республика доторнай культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд олоор нээгдэжэ, үргэн ниитэ ажалшан арадай дунда ехэхэн гэгээрэл болбосоролой хүдэлмэри ябуулна. Мүнөө манай республикада 520 клуб, 330 гаран ниитын библиотекэ бии юм. Имагтал һүүлшын хоёр жэл соо республика дотор 34 клуб, 53 культбаза, 37 улаан булан, 18 библиотекэ шэнээр баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Улан-Удэ городой Горькиин нэрэмжэтэ хүдэлмэришэнэй тосхондо «Байкал» гэжэ шэнэ кинотеатр баригдаад, мүнөө арад зондо кино харуулна. Улан-Удын Мухинска үйлсэдэ бүри һаядаа шэнэ кинотеатр ашаглалгада орохоор бэлдэгдэжэ байнхай. Мүнөө республика доторнай 373 киноустановко хүдэлнэ.

Бурят-Монгол арадай культурын хүгжэлтэ театрын искусствын дэбжэлтэһээшье эли тодоор харагдана. Манай арадай омогорхол болохо Ленинэй орденто оперо ба баледэй театр орон дотороо суудагаранхай. Тэрэ театрын сценэ дээрэ бурят арадай хүбүүд, басагад оюун бэлигээ, шадабаряа харуулна. Тэдэнэй олониинь Россин Федерациин болон Бурят-Монголой автономно республикын арадай габьяата артистнарай хүндэтэ нэрээр гэдэ хүртэнхэй. Гүрэнэй оперо, баледэй театр дэлхэйн, ородой классигуудай эрхим зохёолнуудые харуулна.

Оперо, баледэй театрһаа гадна, республикадамнай мүн ород драмын, бурят драмын театрнууд, гүрэнэй филармони бии. Мүнөө манай республикын искусствын хүдэлмэрилэгшэд хойто жэлдэ Москва городто болохоёо байһан бурят-монгол арадай искусствын декадада бэлдэжэ байна. Тэдэнэр столицынгаа ажалшадта Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэриин ашаар бурят-монгол арадай туйлаһан амжалтануудые, хамагай түрүүндэ, соёл культурые үргэнөөр харуулха уялгатай юм.

Манай республика дотор хэдэн олон газетэ гаргагдана. Хэрбээ 1953 ондо 22200 мянган хэһэг газетэ гаргагдаһан байгаа һаа, 1958 ондо тэдэнэй тоо 26600 мянга хүрэтэр олон болохо. 1955 онһоо манай эндэ «Байгалай толон» гэжэ ниитэ-политическэ, литературна, уранһайханай журнал ород, бурят хэлэн дээрэ гарадаг болонхой. Һүүлшын жэлнүүдтэ 8 аймагай газетэ хоёр хуудаһатайгаар гарадаг болоо. Энэ жэлдэ үшөө 4 аймагай газетэ иимээр гарадаг болохо. Предприяти, колхоз, совхозууд, МТС-үүдтэ дала гаран хэблэгдэмэл газетэ гаргагдана.

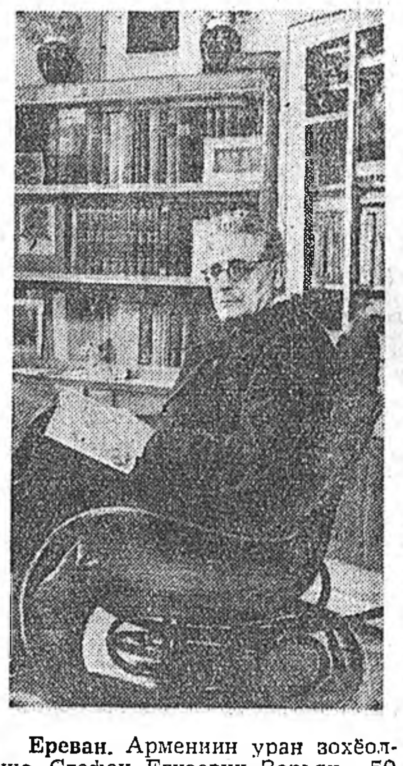
Һаяын сагта Бурят-Монголой ажалшад телевизионно дамжуулга харадаг болохо. Мүнөө Улан-Удэдэ телевизионно центрын барилга эхилэнхэй.

Энэ оной мартын 16-да болохоёо байһан СССР-эй Верховно Советэй һунгалтые бурят-монгол арад бүхы совет арадтаяа хамта ажалай болон политическэ дэбжэлтын оршон байдалда угтажа байна. Манай арадай туйлаһан үрэ дүнгүүд, тэрэ тоодо культурна байгуулалтын амжалтанууд имагтал совет засагай үедэ алдарта Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро туйлагдаа гэжэ араднай хододоо мэдэжэ байдаг. Тиимэһээ мүнөө болохоёо байһан һунгалтын үедэ бурят-монгол арад коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй бата нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө дуугаа нэгэн хүн шэнгеэр үгэхэ байһаниинь лабтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һүүлэй 4 жэлдэ шэнээр баригдаһан Кударын аймагай Ждановаай нэрэмжэтэ колхозой тосхон.

Д. Болхоевой фото.

Ереван. Армениин уран зохёолшо Стефан Егиаевич Зорьян 50 жэл шахуу роман, повесть, рассказ болон бусад зохёолнуудые бэшэнэ. Мүнөө энэ уран зохёолшо СССР-эй Верховно Советэй депутадта кандидадаар дахин дэбжүүлэгдээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Стефан Егиаевич Зорьян хүдэлдэг кабинет соогоо һууна.

ТАСС-эй фотохронико.

Мүрысөөндэ илагшад

Болохоёо байгаа һунгалтын үдэрые угтуулан, Иволгын аймагай культурын таһагай киномеханигуудай дунда социалистическэ мүрысөөн эмхидхэгдэһээр үнинэй. Мүрысөөнэй түрүүшүүл—киномеханигууд Баскова, Назарук гэгшэд хүдөөгэй ажалшадта кино харуулха һара бүриингөө даалгабариие үлүүлэн дүүргэжэ байна. Мүнөө тэдэнэр кварталай түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байнхай.

Б. Пурбоев.

Түрүү киномеханигууд

Ахын аймгүйсэдкомой культурын таһагай хүдэлмэрилэгшэ Содном Мунконов 3 жэл шахуу киномеханигаар ажаллаха зуураа, баян дүй дүршэлтэй, мэргэжэлтэй болонхой. Энэ нүхэр түсэбөө хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, үнгэрэгшэ жэлэйнгээ даабари 105,7 процент дүүргэһэн байха юм. Аймагай центрһээ гадна, «Коммунизм», «Улаан малшан» колхозуудта ошожо, ажалшадта кино һайн шанартайгаар харуулна.

Мүн нүүдэл киноустановкын киномеханик В. Пронтеев «Коминтерн», Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудай гэшүүдэй культурна эрилтые муу бэшээр хангана.

Е. Хамаганова.

УРАЛАН НАРИЖУУЛАГШАД

...н-Удын шэлэй механизирова...одой уралан нарижуулагшад ...ин ЦК-эй XX-дохи съездын ...бэрние дайшалхы программа ... абаа һэн. Үнгэрһэн жэлдэ за... хүдэлмэришэд партиингаа ха...ан түсэбые ажал дээрээ бэе...н, зарим тэды амжалта туй... Валовой продукци гаргаха ...нгээ түсэбые болзорһоонь ...үүргээ. Тиихэдэ 2 миллионһоо ... түхэригэй олзо доход хараа...ан түсэбһөө ехээр абтаа һэн. ...ой уралан нарижуулагшад ...урадхал оруулһан байгаа. Тэ...нь 102-ынь үйлэдбэридэ нэбтэ...рдэжэ, 527 мянган түхэригэй ...эй зөөри алмагдаа һэн. Тиин ...ой новаторнууд 1956 онойхи...асуулбал 200 мянган түхэри...ехэ зөөри алмаһан байгаа.

...одойнгоо хүдэлмэриие һайжа...жа, үйлэдбэрилдэг продукциин...анарые дээшэлүүлхын тула хү...залаа гамнангүй үни удаан саг ...ажаллаһанайнгаа һүүлээр пен...гараһан мастернууд Барышни... Лоскутов, Огурцов, Никашов, ...ников болон бусад залуушуул...айн жэшээ харуулжа, тэдэ... зоригжуулаа. Жэшээлхэдэ, ...унист Барышников эрхим ура...нарижуулагшадай, мүрысөө үүс...эдэй нэгэн байһан юм. Энэ нү...шэлые бүри түргөөр һунаахын ... мүрысөө үүсхэжэ, өөрөө 1940 ... туйлаһан дүнгүүдээ хоёр да...ехэдхэхэ гэһэн уялга абаад, ...ай вахтада жагсаһан байгаа. ...ышниковай үүсхэлые цехын ком...унистнууд һайшаажа, хүдэлмэри...эй дунда үргэнөөр дэлгэрүүлжэ ...ээ һэн.

...Уданшьегүй коммунист Барышни...ай хүтэлбэрилдэг бригада, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэн, оролдосотойгоор ажаллаһанайнгаа ашаар халаан соогоо даалгагдаһан машина бүхэндөө 1000 квадратна метр һайн шанартай шэл гаргана. Тиихэдэ мүрысөө үүсхэгшын жэшээгээр ажаллаһан мастер Огурцовой хүтэлбэрилдэг бригада 1100 квадратна метр шэл гаргадаг болобо. Мүрысөөнэй иимэ хүсэтэйгөөр дэлгэрһэнэй ашаар завод сүүдхэ соо 20 мянган квадратна метр шэл үгэдэг болоо һэн.

Заводой тогтоһонһоо хойшо 26-дахи жэлээ ажаллажа байһан мастер нүхэр Жуковай нэрэ соло республика доторнай мэдээжэ болонхой. Федор Васильевич Жуковай уралан нарижуулгын дурадхалаар шэлые һунаадаг машинада шэнэ заһабари оруулагдажа, бүтээсэ ехэтэй болгогдоһон байна. Хэрбээ урдандаа энэ машина час соо 55—60 метр шэл гаргадаг байгаа һаа, мүнөө 80 метрһээ дээшэ гаргана.

Урдын хүдэлмэришэдэй дүй дүршэлые халан абажа, үйлэдбэридөө хэрэглэжэ байһан мастернууд П. Н. Садовников, А. И. Ступаков, Г. П. Хлызов болон бусад донецкэ шахтёр Николай Мамайн үүсхэлээр зоригжожо, үдэр бүри улам эршэмтэйгээр ажаллажа байнхай. Үнгэрһэн жэлдэ эдэнэр тус тустаа уралан нарижуулгын 4—5 дурадхал оруулһан байгаа. Тэдэнэй олонхинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, шэлэй шанар нилээд дээшэлһэн юм

Үнгэрһэн тоосоото жэл соо заводой партийна организаци «Уралан нарижуулагша, ухаалан зохёогшо» гэһэн ханын газетэ 12 дахин гаргаһан байна. Мүнөөшье энэ газетэ гаргагдаһаар. Газетэ соо ажалай новаторнуудай үнэтэ дурадхалнууд тухай һайса хэлэгдэдэг юм.

Николай Мамайн үүсхэлдэ харюу болгон һара бүри түсэбһөө гадуур 80 квадратна метр һайн шанартай шэл гаргахабди гэһэн уялга заводой хүдэлмэришэд абаа һэн. Энэ уялгаяа халаанай бригаданууд мүнөө нэрэтэй солотойгоор дүүргэнэ.

Байгша оной январь, февраль һара соо шэл шанагшадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ Александр Подойницынай хүтэлбэрилдэг бригада түрүү һуури эзэлээ. Заводой новаторнууд уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ бүри олоор нэбтэрүүлжэ, 600 мянган түхэригэй зөөри алмажа, эб найрамдалай жасада оруулха гэһэн уялга абанхай. Иигэжэ заводой уралан нарижуулагшад СССР-эй Верховно Советэй һунгалтын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, энэ жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байна.

С. Бадмацыренов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын шэлэй механизированнэ заводой түрүү хүдэлмэришэд Александр Филиппович **Подойницын** (зүүн гарһаа), Надежда Васильевна **Бикгурова.**

Л. Хайдуровай фото.

Һүүлэй почтоһоо

Һайн үүсхэл

«Советская Россия» колхозой хонишодой дүй дүршэл тухай үсөөхэн хуудаһатай багахан ном хэблэгдэн гараба. Энээхэн ном дотор колхозой хониной товарна фермын хүдэлмэри тухай хөөрэгдэнэ. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр. С. И. Дорофеев, ахалагша хонишод В. П. Емельянов, И. И. Чернов гэгшэд дүй дүршэл тухайгаа эндэ хөөрэһэн байна.

Эдэнэй хөөрөөн соо юуниинь һонирхолтойб?

«Советская Россия» колхозой хонидой тоо толгой 1957 ондо 50 процентээр олошорбо. Зуун эхэ хонин бүриһөө 164 хурьган абтаа. Хонин бүриһөө дунда зэргээр 3 килограмм нооһон хайшалагдаһан байна.

1958 ондо хони үсхэбэрилгые ашаг ехэтэй болгохо гэжэ түсэблэбэ. 100 эхэ хонин бүриһөө 155—160 хурьга абахаар, хонин бүриһөө 3,5 килограмм нооһо хайшалхаар хараалагдаа.

Колхозой түрүүлэгшэ болон түрүү хонишод хони үсхэбэрилгэдэ туйлагдаһан түрүүшын амжалта тухай дэлгэрэнгыгээр хэлээд, саашадаа бүри ехэ үрэ дүн хайшан гээд туйлахаб гэжэ эли тодоор хөөрэнэ. Колхозой малшан бүхэн, колхозой хүтэлбэрилэгшэ бүхэн энэ ном һонирхожо уншаха байха. «Советская Россия» колхозой хонишодой ажалда хүнэй хэрэглэжэ шадахаар бэшэ тусгаар онһон арга үгы юм. Эдэ бултал юрын хонишодой хэжэ шадаха ажал байна гэжэ энэ ном уншаһан хүн заатагүй ойлгохо. Үнэхөөрөөшье тиимэ. Жэшээнь, ахалагша хонишон И. И. Черновой ажал хараад үзэе. Энэ хонишоной бригадада нёдондо 360 эхэ хонид байгаа. Эдээнһээ хамта дээрээ 614 хурьгад абтаа. Тиигэн гэһээ урда жэлдэнь эндэ 100 эхэ хонин бүриһөө оройдоо 43 хурьган абтаһан байгаа. Нёдондо хонин бүриһөө 3,1 килограмм нооһон хайшалагдаһан байгаа, саада жэлдэнь — 1 килограмм абтаа һэн. Нёдондо иимэ амжалта хайшан гээд туйлагдааб гэхэдэ, хонидой харууһа һайжаруулаа. Энээн тухайгаа нүхэр Чернов иигэжэ хөөрэнэ:

«...Энээнһээ урдатэ манай хонишод хонидоо һүниин сагта адуулдаггүй байгаа. Би энэ арга хэрэглээд туршааб.

Богонихон саг соо хониднай хүшэ абаад, отондо ороо һэн. 1957 оной январь һара соо аяар 400 гаран хурьга абаад байгааб».

Үбэлэй сагта хонидой эдеэлүүлгэ, хурьгадай харууһан тухай, мүн үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри ябуулдаг тухайгаа нүхэр Чернов саашань хөөрэнэ:

«Хонид гээшэ эрилтэ багатай мал, тэдээндэ ехэ харууһан хэрэггүй гээд зарим хүнүүд һананадаг. Энэ тон буруу. Хонидто ехэ харууһан, оролдолго гаргаха хэрэгтэй юм».

Ахалагша хонишон В. П. Емельянов 100 эхэ хонин бүриһөө 170 хурьга хайшан гээд абаһан тухайгаа хөөрэнэ:

«Бүхэли жэл соо, илангаяа түрэһэнэйнь удаа һайнаар эдеэлүүлжэ, хаража байбал, хонидые хэнзэлүүлжэ боломоор».

Энэ хонишон дүй дүршэл тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэнэ.

«Колхоздомнай хонидой тоо 50 процентээр олошороо. Манай аймагай ямаршье колхоздо хонидой тоое нэгэ жэл соо 40—50 процентээр олошоруулжа боломоор гэжэ хэлэхээр байна»

гээд колхозой түрүүлэгшэ С. И. Дорофеев хөөрэнэ.

Хони үсхэбэрилгые ашагтайгаар эрхилхэ арга тухай колхозой түрүүлэгшэ саашань бэшэнэ. Үбһэ тэжээлээр хүсэд хангаха, хонишодой бригадануудта шадабаритай бэрхэ хүнүүдые үгэхэ, хонишодые урмашуулха хэмжээ абаха хэрэгтэй гэжэ тэрэ онсо тэмдэглэһэн байна.

«Советская Россия» колхозой хонишодой дүй дүршэл тухай номые аймагай типографида хэблэжэ, КПСС-эй Тарбагатайн айком тон һайн үүсхэл гаргаа. Хонишодой дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ энэ ном ехэ туһатай байхань лабтай.

Горно-Алтайска автономно область. Онгудайска районой ангуушад hаянай ехэ олзо оруулна. 1957—1958 оной үбэлэй сезондо тэдэнэр 1 миллион 80 мянган түхэригэй арhа, тусхайлбал, хэрмэнэй, hолонгын, булганай, мүн үнэгэ, шоно, баабгай болон бусад ангуудай арhа бэлэдхэлэй контородо тушаагаа.

Иланхаяа ангуушан Н. К. Сапин жэл бүри олон ан баридаг. Мүнөө тэрэниие Центросоюз «Ангуурнин олзоборнин эрхим худэлмэрилэгшэ» гэhэн значогоор шагнаа. Тиихэдэ райпотребсоюз «Белка» гэжэ буугаар шагнаа.

Мүнөө Н. К. Сапин сезоноймноо нормые 465 процент дүүргэв.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. К. Сапин сугтаа агнадаг Томка нохойтоёо байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Эхэнэр шатаршадай мүрысөөн

Шатараар эхэнэрнүүдэй дундаhаа РСФСР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй хахад финальна уулзалга Эрхүү городто эхилбэ. Мүрысөөндэ Сибириин, Алас Дурнын 19 бэрхэ шатаршад хабаадалсана. Тэрэ тоодо Бурят-Монгол АССР-hээ Лусалма Гармаева, Норжима Бадмацыренова, Люба Игумнова гэгшэд бии.

Түрүүшын уулзалга 5 часай туршада үргэлжэлбэшье, орой хоёрхон партинь наадагдажа дүүрэв. 1948 ондо РСФСР-эй чемпион байhан Вахонина (Свердловск) Бадмацыреноватай наадаад, 37-дохи ябадалдаа шүүгдэбэ. Волгина (Омск) Ткаченкые (Эрхүү) илаа. Гармаева хожомдожо ерэhэн тулада 1-дэхи уулзалгада хабаадалсаагүй. Игумнова тэнсүү байдалтайгаар наадаяа хойшолуулаа.

Мүрысөөн үргэлжэлhөөр.

Ц. Бадмаева.

СПОРТЫН ҮДЭР

Спортын үбэлэй сезоной хаалгада зорюулагдаhан спортивна үдэр Улан-Удэдэ үнгэргэгдэбэ. Энэ үдэр городой хоккеистнүүд hүүлшын мүрысөө үнгэргэбэ, «Динамо», «Байкал» бүлгэмүүдэй санаашад санаар мүрысөөн байна. Мүн «Буревестник», «Урожай», «Спартак», «Труд», ПВЗ-гэй «Локомотив» бүлгэмүүдэй гэшүүд, техникумэй студентнэр, hурагшад «Бурят-Монгол комсомолец» газетын шан абахын тула санаар мүрысөө.

Өөhэд хоорондын мүрысөөндэ эрэшүүл 15 километрын, эхэнэрнүүд—8, эдиршүүл—5, басагад 3 километрын зайда урилдаа.

Бэрхэшээлтэй замаар, хайлажа байhан саhан дээгүүр эрэшүүл, эхэнэрнүүд урилдаагаа. Тиин эрэшүүлэй дундаhаа Харитонов (пединститут), эхэнэрнүүдэй дундаhаа Крюкова (пединститут), басагадай дундаhаа Куделина, эдиршүүлhээ—Лубков (хоюулаа 68-дахи hургуули) шалгаран гараба.

Командануудай хоорондын мүрысөөндэ «Буревестник» бүлгэмэй эхэнэрнүүдэй команда, түмэр замай техникумэй эрэшүүлэй, 68-дахи hургуулиин басагадай командануудай илгаржа, «Бурят-Монгол комсомолец» газетын шанда хүртэбэ.

А. Игумнов.

Тобшо мэдээсэл

☆ Тээсгэн Бүхэнэй худөөгэй клубта (Иволга) драмын, хоорой, фото, уранhайханаар уншагшадай кружок эмхидхэгдэhэн юм. Уранhайханай самодеятельностиин Харганаагай больницынхид hаяхан концерт харуулжа, нютагаархидай ажаhадые баясуулба.

П. Банзаракцаев.

☆ Хэжэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэхи эхин hургуулиин hурагшад тус hургуулиие даагша нүхэр Болодоновой үүсхэлээр колхозой гурбан отара, үхэрэй нэгэ фермэ ошожо, худэлмэридэнь туhалаа. Тэдэнэр үдэр соо ажаллаха зуураа, центнер шахуу яhа галдажа малшад, хонишодто үгөө.

С. Цыбиков.

Зоригтой хүбүүн

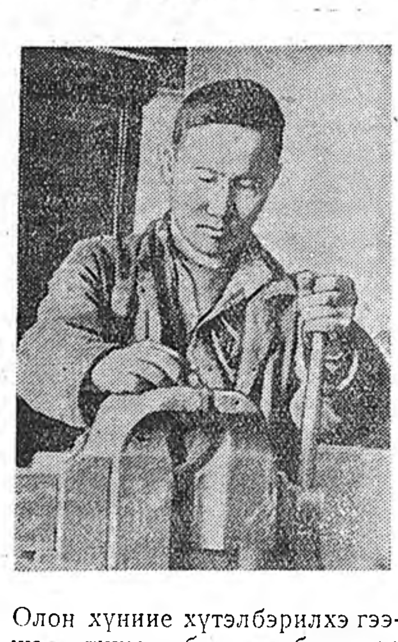
Октябриин дүлэн соогуур арад зоной олоhон эрхэ сүлөөе харжис фашистнуудhаа хамгаалалсахаар эсэгэ, аханарайнгаа дайнда мордоод, баатарлигаар тэмсэжэ байха үедэ залуухан хүбүүн Анисим заводто худэлмэрилхөөр ерэhэн юм.

Анисимай заводто ажаллахаяа анха түрүүн ерэхэдэнь үнинэй худэлмэришэн Павел Мартынович Макаров тэрээндэ дүтэлэн ошожо, эсэгэ янзаар энхэрэн Анисимтай хөөрэлдөө hэн.

— Минии эсэгэ худэлмэришэн юм, би эсэгынгээ замаар ябахые хүсэжэ, түмэр замай училищида hуралсахаа ошоо hэм. hургуулияа амжалтатайгаар дүүргээд, абынгаа орондо худэлхэеэ ерээб,— гэжэ Анисим хэлээ бэлэй.

Ленинэй орденто паровозо-вагонно заводой ехэ коллектив залуу худэлмэришэниие халуунаар угтажа, ажалдань али болохоор туhалhан юм. Анисимшье ажалдаа оролдосотой байжа, түрүүшын үдэрhөө бэрхэ худэлмэришэн болохо байhанаа харуулба. Үдэр хоногой ошохо бүри Анисим Оширов заводой бэрхэ слесарьнүүдэй нэгэн болоо бэлэй. 1945 ондо нүхэр Оширов сэрэгэй албанда ошоhон байгаа.

Хэды жэлэй туршада сэрэгэй албанда ябаhанай удаа, Анисим түрэл заводтоо бусажа, вагон хабсаралгын цехтэ худэлмэрилхөөр ороо hэн. Уданшьегүй цехын начальник hүбэлгэн бэрхэ хүбүүндэ комсомольско-залуушуулай бригадые даалгажа үгэhэн юм.

Олон хүниие хүтэлбэрилхэ гээшэ тиимэ бэлэн бэшэшье hаань, эдэбхитэй бригадир өөрынгөө оролдосотой ажалаар залуушуулай дунда хүндэтэй болоhон байна. Ажалаа зүбөөр эмхидхэhэнэйнь ашаар бригадань завод соогоо хододоо түрүү зэргэдэ ябадаг болоо hэн. Эрхим эмхидхэлшэ, түрүү худэлмэришэн Анисим Ошировые цехын коллектив болохоёо байгаа hунгалтын окружной комиссиин гэшүүн болгон hунгаа.

Мүнөө нүхэр Ошировай хүтэлбэрилдэг бригада СССР-эй Верховно Соведэй hунгалтын хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, үдэр бүхэндэ халаанайнгаа даалгабари 250—300 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Оширов ажаллажа байна.

Е. Ринчинова.

Бурят хэлэ бэшэгэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ

Зүб табигдаба

hаяхан «Бурят-Монголой үнэн» газетэдэ хэлэ бэшэг шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат Ц. Б. Цыдендамбаевай «Буряад хэлэ бэшэгэй зарим шухала асуудалнууд тухай» гэhэн статья толилогдоhон байна. Тус асуудал арад зоноймнай соёл болбосоролой урган хүгжэжэ байhан дээрэhээ дулдыдажа, саг соогоо олоной зүбшэлгэдэ табигдаа.

Нүхэр Ц. Б. Цыдендамбаев статья соогоо литературна хэлэеэ саашадаа улам хүгжөөхэ тухай hанамжануудые зүбөөр тэмдэглэhэн байна. Тэдэнииень дэмжэхэ зуураа, үшөө нэгэ хэды hанамжа нэмэбэл, болохоор гэжэ hананаб:

1. Литературна хэлэн болбол нютагай хэлэнүүдтэ хэлэгдэдэг hайн үгэнүүдые бэедээ абаха зэргэтэй. Тиигэжэ үгын баялигые үргэдхэхэ хэрэгтэй. Бурят-Монголой соёлые шэнжэлдэг институт жэл бүри экспедици эмхидхэжэ, нютаг нютагай хэлэ шэнжэлдэг юм. Теэд нютагай хэлэндэ хэлэгдэдэг hайн үгэ, найруулгануудые тунхаглажа, литературна хэлэ баяжааха гэжэ оролдоногүй.

Словарьнууд соо ганса диалектдэ хэлэгдэдэг үгэ аад, словарьта оруулагдашаhан байдаг. Жэшээнь, «шанаа» гэжэ үгые «скулы» гэжэ тайлбарилна. Харин тиихэдэ «шанаа» гээшые Алайр, Боохон, Баргажан, Ага гэхэ мэтэ нютагуудта «үргэнэй яhан», ородоор хэлэбэл, «челюсть» гэжэ ойлгодог. Эдэ нютагуудта «скулы» гэжэород үгые «шанаа» бэшэ, харин «хасарай шонтогор», «хасарай яhан» гэжэ хэлэдэг. Энээнhээ хойшо словарь соо олон нютагуудта ойлгосотой үгэнүүдые оруулхые бодохо болоно.

2. Арад зониие литературна хэлэндэ hургаха ябадалда, нютагай хэлые литературна хэлэндэ дүтэлүүлхэ хэрэгтэ радио ехэ үүргэтэй гээшэ. Радиогоор дамжуулагдаhан материал литературна хэлэн дээрэ бэшэгдэhэн байха ёhотой. Теэд заримдаа радиогоор нютагай хэлэндэ таарахагүй үгэнүүд дамжуулагдадаг.

Жэшээнь, «Газар үтэгжүүлхэ», «Хони ороондо оруулха» гэхэ мэтэ. Иигэжэ радиогой дуугархадань, зарим нютагай зондо аягүйгөөр hанагдадаг. «Хони ороондо оруулха» гэхэдэнь, агынхидта таарамжагүй шэнги байдаг. Юундэб гэхэдэ, тэндэ «шоно, нохойн орооной үе болобо», «үхэр мал, хони ямаан отондо оробо» гэдэг юм. Мүн «үтэгжүүлхэ» гэжэ үгэ зарим нютагта аягүйгөөр hанагдадаг. Тиимэhээ энэ мэтые радиогоор дамжуулхадаа, хараадаа абаха зэргэтэй.

3. Арад зоной дунда лекци уншалга, элидхэл хэлгэ, үгэ хэлэлгэ, hурагшадта ном заалга литературна хэлэн дээрэ ябуулагдаха ёhотой. Теэд зарим лектор, элидхэлшэ, багшанар өөрынгөө нютагай хэлэн дээрэ хэлэжэрхидэг: «Эндээс холо, урда хадын бооринд хонёо харюулхада яанаб»? (Сэлэнгэдэ), «hарсяаг худыдэ ургаашаб гэхэдэ...» (Боохондо), «Будайн Бадма малгая абангүй юундэ hуунаш?» (Баргажанда), «Тэдэ моришо абаад ерэ» (Ага, Хори).

Нютагай хэлэн литературна хэлэнhээ гурбан илгаатай байна: нэгэдэхеэр, абянай талаар (hархяаг—hарсяаг, хубсаhатай—хубсасатай г. м.); хоёрдохёор, үгэнүүдэй талаар (адуулха—харюулха, үгэ—хүүр, хахад—халтагай г. м.); гурбадахяар, падежнэ хубилалтаар (моридые—моришо, хадаhаа—хаданаас г. м.). Тиимэhээ элидхэлшэд, лекторнүүд, багшанар болон бэшэшье зон нютагайнгаа хэлэнэй литературна хэлэнhээ багахан ондоо байhыень хараадаа абажа, литературна хэлэн дээрэ хэлэхые оролдохо зэргэтэй.

4. hүүлэй үедэ үндэhэн түрэлхи хэлэндээ хайша хэрэг хандажа, ород, бурят хэлэ холижо дуугарха ябадал ехээр гарана. Жэшээнь: «Нүхэд, манай колхоз животноводствоёо особенно развивалха байнабди», «Еще есть, тэрээнээс гадна, ондоо модо гү, или зарим растенинүүдые орёожо ургадаг эшэнүүд бии», «Ядовита бодос содержададаг мөөгэ бии» гэхэ мэтэ. Иигэжэ лекторэй гү, али багшын хэлэхэдэ, шагнагшадта ойлгосогүй, шэхэндэ харшаар дууладаг. Энээнhээ хойшо хоёр хэлэ холижо дуугардаг ябадалые усадхахаар болоо.

5. Бурят-Монголой АССР-эй Гэгээрэлэй министерство hурагшадта бурят-монгол хэлэ, литература зааха ябадалда яhала анхаралаа табина: программа, учебнигүүдые hайн болгоно, hурагшадые бэшэг болон литературна хэлэндэ hургаха асуудалаар методическа худэлмэри гаргана. Тиигэбэшье, Гэгээрэлэй министерство түрэлхи хэлэндэ hаналаа үшөөл багаар табина. Юун бэ гэхэдэ, түрэлхи хэлэ, литература заалгада саг багаар үгэдэг. Тиимэhээнь боложо, hурагшад түрэлхи хэлэнэй грамматика, литература 5—9-дэхи классуудта hайнаар ойлгожо шададаггүй.

Түрэлхи хэлэнэйнгээ грамматика hайнаар ойлгоогүй дээрэhээ hурагшад ород хэлэндэ тиимэшье бэрхээр hурадаггүй. Энээнhээ хойшо түрэлхи хэлэ hурагшадта hайнаар заагаад, тэрээндэ түшэг болгожо, түрэлхи хэлэнтэйнь зэргэлүүлжэ, жэшээлжэ, ород хэлэ заабал дээрэ байгаа.

Мүн литературна уншалга, литература заалгада саг тон багаар үгтэдэг. Жэшээнь, 7-дохи класста—неделидэ 1 час, 8—9-дэхи классуудта 1,5 час үгтэдэг. Тиимэhээ түрэлхи литератураяа гүнзэгыгөөр үзэхэ аргагүй юм. Гадна программа соо классhаа гадуур уншаха номуудай список үгтэдэг. Теэд тэдэ номуудынь hурагшадта олдодоггүй.

Хэрбээ классhаа гадуур үзэхэ зохёолнуудые тусхай суглуулбари болгожо, 5—9-дэхи классуудта гаргажа үгэбэл, программын материал дүүргэгдэхэшье, hурагшад тэдэниие уншажа, литература hайн мэдэхэ, хэлэеэ баяжуулха зэргэтэй байгаа. Бэшэ автономно республикануудта классhаа гадуур үзэхэ зохёолнуудые тусгаар суглуулбаринууд болгожо гаргаhан байдаг.

Иимэ асуудалнуудые мүноо хүсэд шиидхэхэ зэргэтэйбди.

Б. Батоев, Багшанарай мэргэжэлые дээшэлүүлдэг институдай бурят-монголой хэлэ ба литературын кабинедые даагша.

Үгэнүүдые нэгэ гуримаар бэшэдэг болохо

Зарим үгэнүүдые олон янзаар бэшэ, харин нэгэ гуримаар бэшэдэг болохо тушаа hанамжануудаа хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Бурят-Монголой номой хэблэлэй гаргаhан номуудые, «Байгалай толон» журналые, Республикын газетэнүүдые, «Агитаторай блокнодые» абаад уншахада зарим үгэнүүд ондо ондоогоор бэшэгдэнхэй байдаг. «Байгалай толон» журналда «Инди» гэжэ үгэ «Энэдхэг» гээд бэшэгдэдэг. Тиихэдэ энэ үгэ бурят хэлэн дээрэ хэблэгдэдэг газетэнүүдтэ «Инди» гээд, ород янзаараа бэшэгдэдэг. Радиогойхид түрүүшын мэдүүлэл соонь «Энэдхэг», удаадахидань «Инди» гэжэ байгаад дамжуулдаг. Бурят-Монголой номой хэблэл энэ үгые тудалсаhан соонь, оршуулагша юун гэжэ бодоо hэм, тэрээнэйхеэр лэ бэшэдэг. Жэшээлхэдэ, 1956 ондо бурят хэлэн дээрэ гаргагдаhан П. Н. Счастнев И. Г. Терехов хоёрой «Дэлхэйн хубинуудай физическэ географи» гэжэ 6-дахи классай учебник соо **«Инди»** гээд бэшэгдэнэ (нюур 121). Мүн энэ номой хэблэлэй 1957 ондо ородhоо оршуулжа гаргаhан «Рассказы индийских писателей» гэжэ ном **«Энэдхэгэй** уран зохёолшодой рассказууд» гээд оршуулагдана. Эдэ хоёр номые уншаад байхадаа 6-дахи классай hурагшад Бурят-Монголой номой хэблэлдэ худэлэгшэдhөө «Инди», «Энэдхэг» гэдэгүүднай хоёр орон юм гү, али гансал орон аад хоёр янзаар бэшэгдэшоод, бидэ, hурагшадые төөрюулнэ, абиртуулна гээшэ гү гэhэн асуудал хуулита ёhoop табиха байна.

Минии, уншагшын, hанамжаар энэ үгэ **«Энэдхэг»** гэжэ бэшэгдэхэ ёhотой. Юундэб гэхэдэ, монгол угсаатан, бурят зон үни удаанай, хэр угhаа хойшо Энэдхэг, Хитад оронуудтай ажахын болон культурна холбоо барисаатай байгаа бшуу. Тиимэhээ хуушанай бурят хэлэн дээрэ бэшэгдэhэн зохёол, документнүүд соошье «Энэдхэг» гэжэ бэшээтэй байдаг. Мүн бурят зоншье **Инди** гэдэггүй, **Энэдхэг** гэжэ мүнөөшье хүрэтэр хэлэдэг. Мүн энээнтэй дашарамдуулан **«Пекин»** гэжэ бэшэнгүй **«Бээжэн»** гээд бэшэбэл зүб. Түүхэтэ баримтануудhаашье хаража үзэхэдэ, 1409 онhoo хойшо Пекин, хойто хитадуудай хэлэдэгээр Бэйцзин гэжэ нэрэтэй болоhон байгаа. Энэнь «Хойто зүгэй түб хото» гэhэн удхатай юм. Тэрэ сагhаа хойшо хитадуудтай зэргэлжэ hууhан монголнууд, бурядууд «Бээжэн» гэжэ хэлэдэг болоhон, мүнөөшье тэрэ зангаараа Бээжэн гэдэг. Бурядууд «комсомол», «комсомолшууд» гээд лэ хэлэдэг. Энэнь ойлгосотой. Теэд юундэ «комсомолецууд», «комсомольско», «комсомолкануud» гээд бэшэхэ юм! Эдэ бүгэдые гуримшуулхаар болоо.

С. Бадмаев.

Шандаа тулаhан асуудал

Хэлсэгдэхээр, зүбшэгдэхөөр боложо, шандаа тулашоод, бурят-монгол хэлэ бэшэгэй эрдэмтэдэй, соёлые шэнжэлдэг институдай үүдые нэтэрүүгээр тоншожо байhан асуудал табигдаад байна.

Арадай яряанай хэлэндэ яг таараhан, ород алфавит баримталан зохёогдоhон, шэнэ алфавидай үндэhэ hуури дээрэ бурят-монгол литературна хэлэ бэшэгнай hүүлэй хорёод шахуу жэлэй туршада хэмгүй түргэнөөр хүгжэжэ ерэбэ. Хорёод гаран, гушаад онуудта «бурят, баруун, зуун, арюун, ябаад» гэхэ мэтээр бэшэхэ аргагүй дээрэhээ хуушан монголоор «бурияад, барагуун, зэгүүн, аригуун, ябагаад» гэжэ бэшэхэ баатай болодог бэлэйбди. Тэрэ үеые мүнөөнэйхитэй сасуулхада, тад ондоо болоо бшуу! Иигэжэ сасуулан hанахада, манай хэлэ бэшэгэй хэды шэнээн түргэнөөр хүгжэhэниинь альган дээрэмнай аржагад гэжэ харагдана! hуралсалай, уран зохёолой номууд, парти, правительствын тогтоол, шиидхэбэринүүд, марксизм-ленинизмын гүн удхата зохёолнууд манай түрэлхи хэлэн дээрэ хэды нэнээн олоороо хэблэгдэнэ гээшэб! hанаhан байhанаа үhан бурят хэлэн дээрээ хүрүү хухадгүй, ямаршье бэрхэшээлгүй бэшэжэ шадаха болоhомнай хэды шэнээн hайхан гээшэб!

Ямаршье хэлэ бэшэг хүгжэхэ бүреэ сэбэр hайхан боложо ябадаг ха юм даа. Мүн манайшье хэлэ бэшэг сагай ошохо тудам булагай арюухан уhаар угаагдажал, сэбэрлэгдэжэл ябаха ёhотой. Манай хэлэ бэшэгэй дүримэй зохёогдожо, баталагдаhанhaa хойшо олон жэл үнгэрөө. Тэрэ дүрим соо адаряатай, эдирээтэй юумэнүүдэй бии байhыень энэ үе соо ажабайдал элирүүлбэ. Эдээниие харуулдажа хаяха асуудалда нүхэр Цэбэгжаб Бобоевич Цыдендамбаевай статья зорюулагданхай. Тиимэhээ табигдаад байhан асуудал тушаа hанамжаяа хэлэхэ дуран хүрэнэ:

1. Абтаhан үгэ бэшэхэ дүримэй ёhoop «сн» суффикс абтахагүй. Теэд энээниимнай арад зон абаагүй. «**Коммунистическэ партии**», «**социалистическэ мүрысөөн**» гэжэ hалан hандангүй, нэтэрүүгээр бэшэнэбди. Тиихэдэмнай арад зон «**Коммунис парти**», «**социалис мүрысөөн**» гэhээр лэ байна. Тээсгэн бурят-монголой драмын театрын 25 жэлэй ойн баяраар монгол артистнарай манайхидтай хамта концертдэ хабаадажа байха үедэ нүхэр Халматов сценэ дээрэhээ «советскэ-монгольско арадуудай хани барисаан...» гэжэ байжа хэлэбэ. Тиихэдэнь манай хажууда hууhан худөөгэй үбгэн «тэрэ «**ск**» үгыгөөр хэлэхэдэнь нүгэл байгаа хаш даа» гээд, мэхэтэйгээр миhэрэн, «тэрээнгүйгөөр хэлээ hаапь хэды шумууhан, шэхэндэ урин байха байгаа гээшэб?!» гээ hэн. Үбгэжөөл «нуурыень бэшэ, харин нугаhыень» тудаа гэжэ hанагдана. «Омско область» мэтын тон хэрэгтэй газарhаа бэшэ тээ «**сн**» суффиксые хэрэглэхэеэ болёо hаа дээрэ.

Абтаhан үгэ бэшэхэ дүримэй ёhoop, **варенье, вареньеын, вареньеынгээ, платьеынгаа, Поволжьеынгоо** гэхэ мэтээр бэшэдэг байнабди. Теэд бэшэхые бэшээд, тэрээнээ уншаха гэхэдэ хэлэндэмнай тусхай хүшүүргэ хэрэгтэй болоно. Энэ дүрим **Корея, Кореягаар, ассамблейядэ** гэжэ бэшэхые эринэ.

2. Манай хэлэ бэшэгэй дүрим ород **У** үзэгэй хоёр абяатайс, **Урал, Устав** гэхэдэ, **У** дуулдадаг, **клуб, утюг** гэхэдэ **Y** дуулдадаг гэжэ илгаруулнагүй. Тиимэhээ **клубай, клубаар, утюгай, утюгдаарай** гэхэ мэтээр, шэнхэндэ хажараар бэшэнэбди. Тиимэhээ заабол бэшээшэдэлнай адляар хэлэгты гэжэ уншагшадые баалана гээшэбди.

3. **Сууд, пууд** гэжэ бэшэдэг хадаа **тон, сад, хор, пар, баян** гэхэ мэтын үгэнүүдые буряадшалжа бэшэдэг болоё.

4. Олонхи аймагуудта **ео** үзэгэй хэрэглэгдэдэг **(түхэреен, хүхеехэ, түхеорхэ, үреелэ, үреехэ, худэлмэрее** гэхэ мэтэ) хадань энэ үзэгые абаа hаа ямар бэ?

5. **Б** үзэг үгын эхиндэ байхадаа, **м** үзэгэй хойноhоо ороходоо **(домбо, ямба, дэмбэрэл, амба, бамбагар)** тэрэ хэбээрээ дуулдаад, ондоо тээ үгын дунда ороходоо **в** боложо дуулдана: **авдар, арва, тава, hавар, үвгэн, навтар, таваг, авга, жэвз, завhар** гэхэ мэтэ саашаа захагүй. Арад зоной хэлэдэгээрнь бэшэхэ аргын байн гэhээ тэрээниие хэрэглэхэеэ сээрлэhэнэй хэрэг бии гү?

Бурят хэлэ бэшэгэй дүримэй баталагдаhанhaa хойшо үнгэрhэн жэлнүүдэй туршада элиржэ гараhан бухы үлүү булуу, hарюу мурюу, борьё дорьё юумэнүүдые хамуурдажа хаяха, харуулдажа сэбэрлэхэ хэрэгтэй.

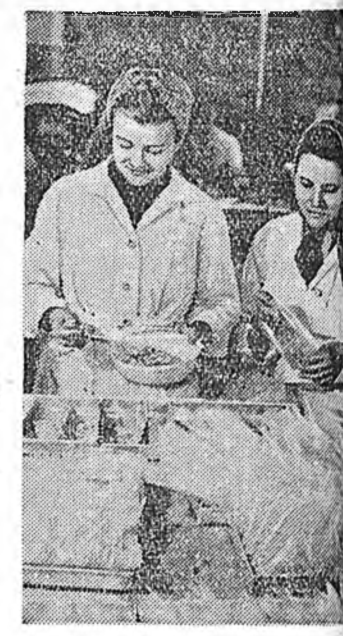
Арад зонойнгоо, парти, правительствынгаа аша туhаар hургуулитай, эрдэм мэргэжэлтэй болоhон бурядууд ажалшадай дунда түрэлхи хэлэн дээрээ ойлгууламжын, гэгээрэл болбосоролой худэлмэри ябуулха арюун уялгатай гэжэ нүхэр Цыдендамбаев тон зүб бэшэнэ. Теэд зарим хүнүүднай hургуулитайхан боломсоороо энэ арюун уялгаяа дүүргэхэhээ дайганадаг, шэлэсэ хүшэжэ, хамараа үргэжэ, түрэлхи хэлэ бэшэгээ ойшоохо, тоохоёо болидог байна. Энэнь тоншье гэмшэлтэй. Тиимэ хүнүүдые арад зон баhашье шадажа «шабхуурдаhан», наадалhан байна: залуу хүн хэдэн жэл hургуулида ябаhанаа гэртээ ерээд, хорёо соо байhан хонидые хаража, «тээ тэрэ хониной хорёо соохи бүмбэгэр, бүмбэгэр сагаануудынай юун бэлэй?» гэжэ эжыhээ hураа гэлсээд, ехээр энеэлдэдэг. Наадалуулагша хүн хони танихаяа болинхой бэшэ. харин түрэлхи хэлээ тоохоёо болинхой гэhэн удхатайнь эли ха юм даа.

Зарим колхозуудта гэшүүдэйнгээ зуун хуби шахуу бурядууд байн гэhээнь «бүмбэгэр бүмбэгэр сагаануудые» танихаяа болёошод ханынгаа газетые ородоор гаргадаг байна.

Бидэниие совет засаг, Коммунистическэ парти hургахадаа, хүмүүжүүлхэдээ түрэл арадтаяа барисаагаа бүри бэхижүүлэгты, түрэлхи хэлэ бэшэгээ улам хүгжөөгты гэжэ заана ха юм. Бидэнэр энэ арюун захяаень, эрилтыень дүүргэхэ ёhотойбди.

Ш. Нимбуев.

ХИЛЫН СААНАhАА

Венгриин Арадай Республика... мет гэжэ нютагай предприяти... доо ажахын продуктнуудые бүй... үрэ жэмэсэй, огородой эдеэнэй... нуудые хэдэг. hаяхан эндэхи ко... завод концентрат-шүлэ багсал... гадаг болобо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: концентрат... багсалагдажа байна.

ТАСС-эй фотох...

СЕАТО-гэй сесси нээг...

НЬЮ-ЙОРК, мартын 11. (... СЕАТО-гэй Соведэй сесси ... 11-дэ Манилада нээгдээ. ... оронoй түлөөлэгшэд — СЕА... гэшүүд энэ сессидэ хабаадан... рикэhээ Д. Даллес, Англиh... Ллойд, Франциhаа К. Пино ... байлсана.

Сессидэ зүбшэгдэхэ зүйл ... ёhoop соносхогдоогүй. ... Азиин зарим оронуудта ядер... кетнэ буу зэбсэг байлгаха, С... сэрэгэй ондоо бүлэглэлнүүд... Багдадска бүлэглэлтэй, НА... холбоотой болгохо, СЕАТО-д... гүрэнүүдые оруулха тухай, ... донезидэхи байдал тухай ... зүбшэн хэлсэгдэхэ ёhотой ... США-гэй дурадхажа бай... мэдэгдээ.

Англиин сэрэг Йеме... добтолhоор

КАИР, мартын 8. (ТАСС... лиин самолёдууд мартын ... Йеменэй Саума гэжэ багаха... дые бомбодоо. Амгалан hу... зоной гэр дээрэ 200 гаран ... хаягдаа. Олон эхэнэр, ... алуулаа, шархатаа.

Мартын 7-ной үглөөгүүр ... ябаган сэрэг эль-Бейда ... добтолбошье, хатуу харюу ... даа, 2 час тулалдаhанай ... hөөргөө сухаряа гэжэ мэдүү... хэлэгдэнэ.

hүүлэй хоёр үдэрэй турша... лиин самолёдууд Йеменэй ... ниие hүрдүүлэн айлгаха зор... город тосхонууд дээгүүрнь ...

Алжир басаганай ами ... абарха

ТОКИО, мартын 10. (... Мартын 10-да Токиодо ... Франциин посольстводо ... организацинуудай националь... дерациин түлөөлэгшэд ерэж... жирай патриот Джамила Б... дые саазалха гэhэн шиидхэб... руушаагаа. Бухиредые са... шиидхэбэриие болюулха туша... жээ абахыень гуйhан телег... тэдэнэр ООН-до эльгээгээ.

Джамила Бухире... сүлөөлхэ!

ДУБНА, (Москвагай об... мартын 10. (ТАСС). Ядерн... жэлгэ хэдэг нэгэдэмэл инст... худэлдэг эхэнэрнүүдэй, тэд... бүлынхидэй суглаан мартын 9-... лоо. Алжирай басаган Дж... Бухиредые жэгшүүритэ мүүх... налаар саазалхаяа байhыень ... лаанда хабаадагшад зэбүүрх... руушаагаа. Франциин Респуб... президент Рене Котидо иимэ ... грамма эльгээхэ гэжэ тэдэнэр ... дуугаар шиидхээ:

«Дубнада ядерна шэнжэлгэ... нэгэдэмэл институдай эхэнэ... Алжирай басаган Джамила Б... дые алаха гэжэ Франциин с... хуули бусаар абаhан шиидхэб... эрид буруушаагаад, энэ баса... дары сагтаа эрхэ сүлөө олгохо... эрилтэ табина».

Сугларгашадай даалгабаря... леграмма доро иимэ эхэнэрнү... раа табяа: Ван Шу-фэнь (Хи... Скжипчак (Польша), Ад... (Монгол), Матвеева (СССР), ... това (Болгари), Илиеску (Ру... Браднова (Чехословаки), О... (Венгри) болон бусад.

Редакторай орлогшо О. Г. ГОМБ...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00680. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. № 81...